AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

15 TEMMUZ 1967
SAYI : 682
FIYATI : 125 KURUŞ

İhsan Sabri Çağlayangil

«Haysiyetli Dış politika» derken...

BAŞ-DİŞ
NEZLE
GRİP
GRİPİN
GRİPİN
GRİPİN
GRİPİN

Cilt: XXXIX Yıl: 14 Sayı: 682

SAHİBİ VE BAŞYAZARI:

Metin Toker

YAZI İŞLERİNDEN SORUMLU GENEL YAYIN MÜDÜRÜ:

Kurtul Altuğ

MÜESSESE MÜDÜRÜ:

Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU:

İÇ HABERLER KISMI: Teoman Erel Yılmaz Gümüşbaş — MAGAZİN KISMI: Jale Candan. Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — SİNEMA: Nijat Özön — TİYATRO: Naciye Fevzi, Lûtfi Ay — Dünyada: T. Kemal — YAYINLAR: İlhami Soysal

İstihbarat Tel: 107382

KAPAK KOMPOZİSYONU :

K.Y.A.

KAPAK BASKISI :

Rüzgarlı Matbaa

FOTOĞRAF :

T.H.A. - Dinçer Olcay

KLİŞE:

Doğan Klişe

ABONE ŞARTLARI :

3 aylık (12 nüsha) 12.50 lira
6 aylık (25 nüsha) 25.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 50.00 lira
Geçmiş sayılar 250 kuruştur.

İLAN ŞARTLARI :

Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS, Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ YER :

Rüzgârlı Matbaa

BASILDIĞI YER :

Hürriyet Matbaası - Ankara

BASILDIĞI TARİH :

12.7.1967

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

RÜZGÂRLI SOK. No : 15
ANKARA-TEL: 11 89 92
P. K. 582

Kendi Aramızda

Bu satırları, CHP. Genel Sekreteri Bülent Ecevitle yaptığım bir güney gezisinin taze izlenimleriyle yazmaktayım. Ecevitle, Genel Sekreterliğe getirildiğindenberi yaptığım ilk gezi, budur.

Geçtiğimiz hafta Cuma sabahı, Ecevitle birlikte Ankaradan hareket ettik ve Şereflikoçhisar - Adana - Gaziantep turunu tamamlıyarak Başkente döndük. Ne yalan söyliyeyim, gezinin başlangıcında ben de bir takım kuşkular içindeydim. Yeni Genel Sekreter, acaba, üzerine aldığı yükü kaldıracak güçte miydi? Halk, Ortanın Solunu nasıl anlıyordu? Benimsiyor muydu, benimsemiyor muydu? Genç Genel Sekreter, "halk adamı" niteliğini kazanabilmiş miydi, kazanamamış mıydı? Bütün bu sorular, sanırım, demokratik rejimin "gelişmesini, milletin refahım, mutluluğunu C.H.P.'nin ve onun Ortanın Solu politikasının başarısına bağlayan herkesin zihninde yatmaktadır.

Sevinerek söylemeliyim ki, bütün gezi boyunca, bir halk adamının yetişmiş olduğunu gözlerimle gördüm. Ecevit, her uğradığı köyde, her kaldığı kentte büyük İlgiyle karşılandı. İşçiler, köylüler, ırgatlar, hasat zamanı olmasına rağmen, işlerini güçlerini bırakmışlar, kendilerine yeni şeyler söylemek isteyen bu genç adamı görmeğe, dinlemeğe koşuyorlardı. Bu, ezilenlerin, yokluk içinde olanların, bir çareye, bir kurtarıcıya doğru koşmasıydı.

Doğruyu söylemek gerekir: CHP., ciddi bir değişikliğe uğramaktadır. Bundan önce de birçok CHP.'li ile gezilere gitmişimdir. Bizi karşılayanlar büyük zenginlerle ağalar olmuştur. Oysa bugün, Ortanın Solu ile yola çıkan Ecevitin karşılayıcıları ise halkın, tâ kendisidir.

Ecevite, bütün yol boyunca, her uğradığı yerde Ortanın Solu sorulmadı. Daha çok. Ortanın Solu politikası içinde izlenecek yol soruldu. Bana öyle geliyor ki, Ecevit, İnönünün işaret ettiği yolda, sağlam bir zemin üzerinde, sağlıklı adımlarla yürümektedir.

Gezi izlenimlerimi, YURTTA OLUP BİTENLER kısmındaki "C.H.P." başlıklı yazıda bulacaksınız. Burada, anlatmak istediğim, Ecevitin, devraldığı bayrağı, arkadaşlarından çok daha başardı şekilde götürmekte olduğudur. Üstelik genç lider, her konuşmasıyla biraz daha açılmakta, kendi hakkında ileri sürülen iddiaların yersizliğini hergün biraz daha gözler önüne sermektedir.

Ecevit, Gaziantep konuşmasında şöyle dedi:

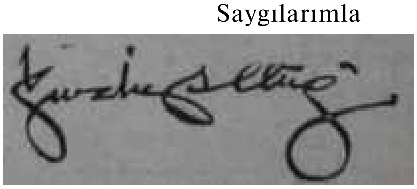
— Beni, Ortama Solundaki yerimden hiç bir kuvvet, bir adım dahi ileri götüremez!"

Bir başka vesile ile de bir muhatabına,

"— Demokratik rejimsiz kalkınmadan bahsederseniz olmaz! Bilin ki, o zaman ben bu işte yokum!" dediğine ben, bizzat tanık oldum.

Feyzioğlu ve arkadaşlarının hezimetinin sebebi açık-seçik anlaşılıyorsa, bunu, genç liderin samimiyetine, diğerlerinin art niyetine bağlamak, sanırım, yerinde olacaktır.

Saygılarımla

AKİS

Cilt: XXXIX Sayı: 682 15 Temmuz 1967

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

YURTTA OLUP BİTENLER

Bay ve Bayan Demirel İstanbulda
Öp "Cici Anne"nin elini!

Millet

Başbakana sevgilerle!

İstanbul turnesinden bu haftanın başlarında Ankaraya dönen Başbakan Süleyman Demirel, karşısında Özel Kalem Müdürü Muammer, Ekonomu bulursa hiç şaşmamalıdır. Muammer Ekonom her halde "patron"una Özel Kalemi süratle takviye lüzumunu söyleyecektir. Zira vatandaşların Demirele yazmak üzere oldukları çok, pek çok mektupları vardır.

Aşağıda bu mektuplardan bazı örnekler bulacaksınız:

"Pek muhterem, sevgili Başbakanım,

Türkiyenin kalkınmasına turistik sahada karınca kaderince bir hizmette bulunmak ve memleketi nurlu ufuklara ulaştırma gayretlerinizde size yardımcı olmak emeliyle Süleymaniyedeki denize nazır üç odalı, konforlu evimin bir odasını pansiyon yapmak kararını vermiş bulunuyorum. Tesisimin açılış törenini şereflendireceğinizden eminini. Açılış törenini hangi tarihte yapmam gerektiği hususundaki emirlerinizi bekler, sizin ve Nazmiye hanım yengemizin ellerinizden öperim.."

İşte, bir başka mektup:

"Sevgili Genel Başkanım,

Dişimden tırnağımdan arttırdığım 217 lira ile Kartal civarındaki 'evimin bahçesinde bir ayran fabrikası kurdum. Ayran sanayiinin memleket ekonomisindeki önemli yerini düşünerek fabrikamın kurdelasını sizin kesmenizi istiyorum.. Yazın sıcak bir gününde yapılacak törene sayın eşinizle birlikte teşrifiniz ve birer bardak soğuk ayranımızdan içmeniz bizleri sevindirecektir.

Ancak, fabrikamızın bugünkü i kapasitesini gözönünde tutarak kalabalık kafilelerle dolaşmak merakınızı bu seferlik bırakmanızı sizden ve Allahtan niyaz eylerim."

Bu da, bir. diğeri:

"Sayın Başbakan,

Herkesi vatan kalkınmasında göreve çağıran nutuklarınızı radyolarda uzun uzun dinledim. Evde eşimle ve çocuklarımla oturup düşündük. En sonda tavukçuluk saha-

Kıbrısta ihtilâl olursa..

Metin TOKER

İhtimaller üzerine fikir yürütmek yetkili ve sorumlu kimselerin sevmedikleri bir iştir. Hadise gerçekleşmeden, o hadise gerçekleştiğinde ne yapılacağı düşünülür ama, söylenmez.

Kıbrısta beklendiği bildirilen olaylar Türkiye balonundan bir hazırlığı gerektirmektedir. Bu satırların yazan ne yetkili, ne sorumlu olduğuna göre istikbalin ne şekilde gelişeceği hakkındaki fikirlerini açıkça söyleyebilir.

Atinada tasarlanan, anlaşılıyor ki Enosistir. Enosis için de yunan ihtilâlcileri bir klâsik "İhtilâl metodu"na, emrivâkiye güvenmektedirler.

Kıbrısta çok sayıda yunan kuvvetinin bulunduğu bilinmektedir. Bu kuvvetlerin çapı, meselâ Türkiyeye endişe verecek bir büyüklükte değildir. Ama Makariosun Kıbrıs Ordusunu derhal matedecek güçtedir. Niyet, bu askeri birlikler vasıtasıyla Makariosu ve idaresini bertaraf etmektir.

Makarios Atmanın gözünden niçin düşmüştür?

Bu sualin cevabını mazide aramak lâzımdır. Makarios Enosisi hep, Lefkoşedeki kudretine eşit bir kudreti Atinada bulmak ümidiyle İstemiştir. Böyle bir ümidi bulunduğu devrelerde Enosise şiddetle taraftar olmuş, ümidi gölgelenince Kibrisin bağımsızlığından dem vurmuştur. O zaman Birleşmiş Milletler üyeliği, müstakil devlet niteliği Papaz tarafından hatırlanmış, ama Papaz bu devlette iki cemaat değil, bir çoğunluk ile bir azınlık bulunduğu tezini savunmuştur.

Atmadaki askeri darbe, şu anda Makariosun hayallerinin suya düşme sebebidir. Atinada yunanlı politikacıların kudret kazanmaları henüz düşünülemezken bu kudretin hırkasının Makariosa giydirilmesi hiç muhtemel değildir. Sezar Romada ikinci olmaktansa kendi küçük eyaletinde birinci olmayı tercih ettiğini saklamamıştı. Papaz için Atinada ne ikincilik, ne üçüncülük, hattâ ne bir sıra bahis konusudur. Yunanistanın askeri hâkimleri şimdilik kendilerinden başka kimseye hak tanımamaktadırlar. O bakımdan Papaz, Kıbrıstaki Devlet Başkanlığı statüsünü sürdürmeye bakmaktadır. Bunun yolu ise, Enosis tekerleğine çomak sokmaktır.

Atina Hükümeti acaba sanıyor mu ki Türkiyeye Enosisi kabul ettirtebilir de, bunun manii bir Makariostur? Böyle ise, hayal içindedir demektir. Eğer Atina, Enosisten Birinci Achcson Plânım anlıyorsa, Türkiye bu "Enosİs"e taraftar bulunduğunu çoktan açıklamıştır. Ama bunun gerisinde ve Enosis denilebilecek hiç bir çözüm yolu Türkiye tarafından kabul edilmeyecektir. O halde Atina Makariosu, Türkiyeyle anlaşmak için değil Kıbrısı işgal etmek için devirecektir.

Bu, çok mükemmel ve kesin neticeli bir hal çaresidir. Zira yunan kuvvetlerinin harekete geçmesiyle birlikte türk kuvvetleri de harekete geçecek, Adanın yunan kesimini Yunanistan, türk kesimini Türkiye alacak ve dâva böylece sona erdirilecektir. Her hat de Yunanistan bu darbeyi yaparken Amerika ve onun 6. Filosu Türkiyenin seyirci kalmasını isteyecek kadar akıllarım kaçırmamışlardır. Zaten, Türkiyede bir amerikan dostu İktidar ve Başbakan varken, Amerikanın Türkiyedeki itibarı bir cilaya şiddetle muhtaç bulunurken takınacağı pasif durum Washington'u sevimli hale getirecektir.

Bunun yanında, Demireli ile Turalın çalımlı "Kıbrıs Fatihi" unvanını paylaşmaları ve AP.'nin seçim şansının kuvvetlenmesi her halde Atlantiğin ötesindeki dostumuzu rahatsız etmeyecektir.

Burada bir mesele, Sovyetler Birliğinin ve Birleşmiş Milletlerin alacakları vaziyettir. Sovyetler Birliği İçin Kıbrıs uğurunda hem Yunanistanı, hem Türkiye yi darıltmak iyi bir politika değildir. Ancak Sovyetler Birliğinin Ortadoğuda bir durumu vardır. Araplar kendi hezimetlerinin sorumluluğunu Rusyaya yüklemek isterlerken Moskovanın, bağımsız bir devletin silâh kuvvetiyle haritadan silinmesi karşısında sükût etmesi az muhtemeldir. Bilinmeyen, gürültüde Sovyetler Birliğinin nereye kadar gideceğidir.

Ancak, İşin, Birleşmiş Milletleri de ilgilendirecek bir özelliği vardır. Kıbrıs bağımsız olmasına bağımsızdır ama, Kıbrıslı diye bir millet yoktur. Ülke halkının bir kısmı yunanlıdır, bir kısmı türktür ve bunlar kendi anavatanlarına katılmak istemektedirler. "Biz Kıbrıslıyız" diye dâva yürütmek için ortaya çıkacaklar bir avuç idareciyle komünistlerden başkası olmayacaktır. Paylaşma, iki cemaatin ezici çoğunluğunu memnun edecektir. Bu suretle aslına, milletin arzusu hilâfına bir şey yapılmış olmayacak ve Sovyetler Birliğinin de, Birleşmiş Milletlerin de müdahalesi için sebep bulunmayacaktır.

Yunanistan acaba bize der mi ki: "Siz bir askeri müdahalede bulunmayın. Biz Lefkoşede Makariosu halledelim, o zaman bir Taksim esası üzerinde sizinle anlaşmamız işten değildir.."

O zaman Ankaranın cevabı şüphesiz şu olacaktır: "Canım, bu kadar yorulmaya, atları arabanın arkasına koşmaya ne hacet? İki ameliyatı bir defada yaparız, kanserli noktayı kesip atarız. Madem ki, sizin de niyetiniz, adı Enosis de olsa Taksimdir.."

Her halde Kıbrısa bir askeri yunan müdahalesi, hattâ bir "iç hadise" şekli de verilse, Türkiyeyi hareketsiz bırakmayacaktır ve o şartlar içinde bunu 6. Filonun bile önlemesi mümkün olmayacaktır.

sında bir yatırımı kararlaştırdık. Gecekondumuzun arkasındaki arsada bir kümes inşa edeceğiz ve iki tavuk, bir horozla hemen faaliyete geçeceğiz. Fakat bunun için Meclise sevkettiğiniz Yetki Kanunu tasarısının sabotajcı Muhalefetin şerrinden kurtulup geçmesini bekliyoruz. O zamanı böyle hayırlı bir teşebbüs için Sosyal Sigortalar fonundan gerekli sermayenin verilmesi için emirlerinizi tekrar rica edeceğim. Yengemizin de bize destek olacağından eminiz. Günlük ilk yumurtalar adresinize derhal postalanacaktır."

Bir yenisi:

"Velinimetimiz, efendimiz,

İstanbul da memleket ekonomisi için son derece faydalı olan ve yıllardır faaliyette bulunan bir kolonya fabrikasının yeni binasını güzel nutuklarla açmış olduğunuzu heyecanla okudum. Bendeniz de otuz seneyi mütecaviz bir zamandır Sirkeci lokantalarında esans satar ve özel sektörün bir mensubu olarak kalkınmanıza yardım ederim. Bu sıralar yeni bir esans kutusu aldım. Gerçi bunu onbir aydır kullanmaktayım ama kutumu tekrar ve sizin uğurlu ellerinizle işletmeye açmak benî bahtiyar edecektir. İstanbulu teşriflerinizde sizi Sirkecideki Lezzet lokantasının kapısında bekler, hürmetler eda ederim.."

Nihayet, bu:

"Sayın Demirel,

Hem özel sektörün, hem Kırat partisinin imanlı bir mensubu olarak bir duman fabrikası kurmak üzere teşebbüse geçmiş bulunuyorum. Oturduğum yer Boğaziçi sahilidir. Geçen yerli yabancı vapurların dumanlarını toplayacak ve bunları monte ederek türk müstehlikir in hizmetine arzedeceğim. Böylelikle yabancı sermayeyi de kendime ortak yapmış olacağım ve bir döviz kaybını önleyeceğim. Bu yabancı sermayeye düşen kâr her hal de Yabancı Sermaye Kanunu gereğince dışarıya transfer edilecektir. Fabrikamın Ağustos ayında yapılacak temel atma törenine yeni Cici Annemiz Nazmiye Demirel ile birlikte şeref vermenizi saygılarımla dilerim.."

Başbakanlık

Bir basın festivali

Tavanı yaldızlı, pencereleri kırmızı atlas perdeli tarihî salonu dolduran 200'den fazla kişinin meydana getirdiği kalabalık tam bir keşmekeş içindeydi. At nalı biçimindeki masanın etrafına ve orta boşluğuna konulmuş bulunan sandalyeleri, o güne kadar kimlikleri pek bilinmiyen kişiler kapmış, sonra girenler ise ya kapı ağzında, ya da ikinci sırada kalmışlardı.

Sigara dumanının ortalığı sis gibi kapladığı bir sırada, lâcivert elbiseli, gri-yeşil kravatlı, şişman, daha çok bir işadamını andıran zat, çift kanatlı kapıdan maiyetiyle birlikte içeri girdi. Arkasında, 20'den fazla şahıs olduğundan, salon iyice kalabalıklaştı ve itişme - kakışma başladı.

Daha çok bir işadamına benzeyen zatın, at nalı biçimindeki masanın orta kısmındaki koltuğa oturmasından sonra, onun tam arkasına geçmek için bazı kişilerin birbirlerini iteledikleri görüldü. İtişmede baskın çıkanı ise, İstanbulluların çok yalandan tanıdıklar, bir AP'li milletvekili oldu: Eyüplü Ciğerci Osman! Sıkışık sandalyeler arasından geçerek, masanın orta kısmında kendilerine güçlükle yer âyarlıyabilen foto muhabirlerinin her flâş patlatışlarında Ciğerci Osmanın kendine poz vermesi ve yerini başkasına kaptırmamak için bir santim kıpırdamayışı, tüm dikkatleri üzerine çekiyordu.

Süleyman Demirel el öptürüyor
Yeni bir yaranma şekli

Olay, geçtiğimiz haftanın sonunda Cumartesi günü, İstanbul Vilâyet binasının toplantı salonunda cereyan etti. Saatlerin 10.03'ü gösterdiği bir sırada, çift kanatlı kapıdan salona maiyeti ile birlikte giren zat, Başbakan Süleyman Demirel ile Bakanları idi.

Tarihî salonun görülmedik derecede insanla dolmasına sebep, Başbakanın altıncı basın toplantısını orada düzenlemiş olmasıydı. Salonu dolduranların yüzde 95'i, ilân ve reklâm koparmak amacıyla AP'nin meddahlığını yapan bazı dergi yöneticileriyle, gene AP'li Vilâyet ve Belediye Meclisi üyeleri, Vilâyetteki bazı memurlar, polisler, AP'li milletvekilleri ve 50'ye yakın meraklı vatandaştı. Gazeteciler, iki elin parmak sayısını geçmiyordu.

Bülten kıraat faslı

Batı ülkelerinde, devlet ve hükümet başkanları tarafından düzenlenen basın toplantıları, belirli veya değişik konularda açıklamada bulunmak ve gazetecilerin sorularını cevaplandırmak için yapılır. Bu, genellikle bir konferans veya brifing şeklinde olur. Toplantının tarihi ve süresi, çoğunlukla, önceden bellidir, değiştiği de olur. Değişmiyen tek şey, toplantıya katılacak gazetecilerin -hattâ konferansçının yardımcılarının da..- önceden tespit edilmesidir. Öyle, her önüne gelen bu toplantıya giremez, girerse soru soramaz.

Demirelin altıncı basın toplantısında ise bunlardan hiçbirini bul-

manın imkânı olmadı. "Başbakan Süleyman Demirelin altıncı basın toplantısı" başlığını taşıyan ve Ankarada basılmış bir bültenin sadece okunması için böyle bir toplantının düzenlenmesine neden lüzum görül" düğü anlaşılamadı. Zira bülten, zaten, kapının önünde dağıtılmıştı. Bu sebepledir ki, Süleyman Demirelin, sadece bunu kıraat etmek için tâ Ankaralardan, hem eşini de beraberine alarak, İstanbullara kadar gelmesine, -AP'liler de dahil-, şaşmayan kalmadı.

Tam 57 dakika süren, 16 sayfalık bültenin okunma faslından sonra, kendisine övgü nutukları çekenleri dikkatle ve mütebessim bir yüzle dinleyen Başbakanın, bunlara gerektiğinden çok teferruatlı cevapla; verdiği halde, hoşuna gitmiyecek soruları yönelten gazetecilere, âdeta azarlarcasına, karşılıklar vermesi, dikkati çekti. Örneğin,' bültenin 15. sayfasında, "Kalkınma hamlemizin mütevazı bir misalini İstanbuldan vermek, istiyorum" diyen ve "bu misalin bütün yurt sathına hiçbir güçlük çekilmeden teşmil edilebileceğini" ileri süren Başbakan, "üç gün zarfında, İstanbulda, maliyeti 1 milyar 500 milyon lirayı aşan tesisin temeli atılacak ve birçok tesis de işletmeye girmiş olacaktır" diyordu. Gene ayni sayfada, 1969 yılında İstanbulda köy ve gecekonduların tümünün elektriğe kavuşacağı Delirtiliyordu.

Nitekim, bu örneğin "bütün yurt sathına hiçbir güçlük çekilmeden teşmil edilebileceğine inanacak kadar saf olmayan bir gazeteci, bülten okuma faslından sonra ayağa kalktı ve:

"— Gerek iktidarların, gerekse muhalefetlerin tek amaçları, sosyal hedeflere varmak, sosyal hedeflere ulaşmaktır. İstanbul için verdiğiniz yatırım ölçüsünü, meselâ geri kalmış bir bölgemiz için de verebilir misiniz" diye sordu.

Bu, açık-seçik bir soruydu. Mademki Demirel, sadece üç gün içinde, İstanbulda 1 milyar 500 milyon liralık bir yatırım yapacağını ve bu örneğin de "hiçbir güçlük çekilmeden bütün yurda teşmil edilebileceğini söylüyordu, o halde, geri kalmış bir bölgemiz için yatırım ölçüsü neydi? Hakkâriye, Mardine, Ağrıya, Muşa, Bingöle, Karsa... ne ölçüde yatırım yapılmıştı veya yapılacaktı?

Kulağa Küpe

Fark!

A.P. İktidarının başı, İstanbulda Sular İdaresine gitmiş ve şöyle buyurmuş:

"— İstanbulun su meselesinin biran önce hallini istiyorum!"

Hep istiyoruz. Hep istiyoruz. Ama arada bir fark var: Biz kendimizi Boncuklu İbrahim zannetmiyoruz!

Demirel, Yalovanın 34 köyünün elektriğe kavuştuğunu belirtirken, "Gece uçakla Yalovanın üstünden uçanlar, güzel bir manzara göreceklerdir" diyordu. Acaba Hakkârinin, Urfanın, Siirtin üstünden uçulduğu zaman görülecek manzara ne olacaktı?

Bina, mina, kombina..

Kapının önünde, kendisine güçlükle yer bulup oturabilmiş gazeteci Sadun Tanjunun bu sorusuna Başbakanın kolay cevap veremiyeceği belliydi. Nitekim, daha önce konuşan gazetecilere -ki hepsi AP'liydi- güleryüzle cevap veren Demirelin suratının asıldığı ve sinirli bir şekilde konuşmaya başladığı görüldü. Başbakanın, Tanjuya cevabı şu oldu:

Demirel konuşuyor
*Dizi **dizi inciler***

"— Sizin için söylemiyorum ama, İstanbula hizmet etmek, memlekete hizmet etmek değil midir? Sorduğunuz sual çok şümullüdür; Anlatmaya kalksam, Başbakan gene çok konuştu, dersiniz. Saatler alır. Vereceğim şey, genel rakamlar olacak. Vardır. Başlıyorum."

Toplantıdaki herkes, İstanbul âyarında bir yatırıma kavuşmuş talihli bölgeyi -veya şehri- merak ediyordu ki, dağ, doğura doğura bir farecik doğurdu:

"— Urfada bir et kombinası yapıyoruz. Diyarbakırda bir et kombinası yapacağız. Bingöle bir et kombinası yapılacak. Siirtte petrol tesislerini büyütüyoruz.."

Demirel, illeri ve bu illerde yapacağı binaları, kombinaları, tesisleri ardarda sıraladıkça heyecanlanıyordu, Örneğin, Diyarbakırda -henüz binası bulunmıyan- bir Tıp Fakültesi açacaktı. Van - Kotur demiryolunu -ki yıllarca önce başlanmıştır. yapacaktı. Daha, bunlara benzer, bugüne kadar çok sylenip yazılmış şeyleri arkaarkaya sıralamaktan geri kalmadı. Tabii bu, Tanjunun sorusunun cevabı değildi. Yüzlerdeki ifadeden bunu anlıyan Demirel, her zaman olduğu, gibi, konuyu değiştirdi. Durup dururken, "Zengini daha zengin, fakiri daha fakir yapmak" iddiasını ortaya attı ve hiç gereği yokken, şöyle konuştu:

"— Yani İstanbula 10 yapmışsak, diğer vilâyet ve bölgelere de 10 yapmadan elimizi işe sürmiyelim mi? Bu zihniyet, zengin-fakir ayırımını, kıskançlığını besliyen, körükleyen bir zihniyettir. Bu slogan, fakiri zengine düşman etme sloganıdır! Hür teşebbüse karşıdır!

Ben Başbakan isem, cevabım, mantığa uygun suallere olacaktır. Sosyal adaletten ne anlaşıldığı, bugün Türkiyede, , vuzuha kavuşmuş değildir. Biz, İstanbula yaptığımız hizmet ve yatırımlarla bütün yurda

hizmet etmiş sayılmıyacak mıyız? Bu nasıl düşüncedir?"

Konuşma, artık sıkıntı vermeğe başlamıştı. Gazeteci Tanju neden bahsediyordu, Başbakan Demirel neler anlatıyordu!..

Bu nedenledir ki, gene dip taraflarda güçlükle yer bulabilen gazetecilerden Abdi İpekçi, konuşmak için söz istedi ve İstanbula üç gün içinde yapılacak yatırımın bölgelerarası dengeli kalkınmaya aykırı bir durum meydana getirip getirmiyeceğini sormak lüzumunu duydu. Aslında, Tanjunun da sormak istediği buydu.

Başbakanın, İpekçiye verdiği cevap gerçekten ömür oldu:

"— Sayın İpekçi, yanlış anlıyorsunuz! Metinde yazıldığı gibi okumadım!"

Demirelin cevapsız bıraktığı bir toru da, THA sahibi Kadri Kayabalın yönelttiği soru oldu. Kayabalın, "Batı Trakya türklerine baskı yapılmıyacağı hususunda yunan hükümeti bir teminat vermiş midir?" sorusuna Başbakanın verdiği cevap,

— Cevabım, yazılı metinde vardır" oldu.

Oysa, basın bülteninin 7. sayfasının ikinci paragrafında bu soruya cevap teşkil edecek bir cümle dahi yoktu.

Gazeteci,

"— Bulgaristan hükümeti, gazetelerin yazdığına göre, 700 bin türkü iade etmiştir. Böyle bir şey var mıdır?" diye sordu.

Cevap, cidden ilginçti. Demirel, önce, "Çıkan haberler yanlıştır" dedi, arkasından ekledi:

"— Muhaceret için müzakereler yapılmıyor. Sadece akrabaları Türkiyede kalanların iadesi için müzakereler yapılıyor!"

İşte, yazılı bültenin seslendirilmesinden sonra geçen bir saatlik süre içinde, dişe dokunur sorular ve cevaplar bunlar oldu. Gerisi bir âlemdi! Bir meslek dergisinin yazarı, "Niçin iki ayrı dernek var?" diye sordu, bir başka meslekî gazetenin muhabiri ipe-sapa gelmez soruları ardarda sıralayıverdi. Yalnız, bu curcuna arasında, oldukça yüksek perdeden bir ses duyuldu:

"— Pandispanya gazetesinin de muhabiri yok mu? O da bir soru sorsun da, festival tam olsun!.."'

Demirel, İstanbulda Coca-Cola tesislerinde
Özel sektörle elele

Böyle baş, böyle tıraş

Ayrıntılarına inildiğinde, sayfalar dolduracak kadar, kural ve nezaket dışı olaylarla dolu bulunan bu basın toplantısı, elbette ki Babıâli basınında tepkisini gösterecekti. Nitekim, Türkiyenin bir ciddî gazetesinde, "Basın Toplantısından Notlar" başlığı altında, birinci sayfada şunlar yazıldı:

"Demirelin verdiği cevaplar ve etrafına yığılan ilgisiz bir sürü ihsan yüzünden basın toplantısı bir anda gayesinden uzaklaşıverdi. (..) Gazeteciler toplantıdan ayırılırken sual soranlar pişman, sormıyanlar memnun, bunun böyle olacağı zaten belliydi' diyerek, Başbakanın peşinden koşanları seyrediyorlardı."

Aynı gazetede iki gün sonra, gene birinci sayfada çıkan "Bir basın toplantısı" başlıklı yazıda ise Demirel, oldukça sert bir dille tenkit ediliyor ve şöyle deniliyordu:

"...Sorular övgülü olunca veya icraatı anlatmak için fırsat verince, sayın Başbakan da bunlara güldür güldür cevap yetiştirmektedir. Oysa yine sayın Başbakan, asıl cevap verilmesi gerekenleri -eğer hoşlanmamışsa- bazen yuvarlak cümlelerle karşılamakta, bazen de soruyu soranı küçümsemektedir. Hattâ, bazen, konferansın nezaketiyle bağdaşmayacak ölçüde, sayın Başbakanın çıkışlar yaptığı görülmektedir. (..) Bu bakımdan, sayın Demirel, soruyu soran gazetecilere hitap ederken herhalde dikkatli davranmalıdır ve unutmamalıdır ki gazetecilerin hepsi kendisini hoşnut edecek soru sormak mecburiyetinde değillerdir. Ayrıca, gazetecilerin hepsinin sadece sayın Başbakanın söylemek istedikleri ile yetinmek, zorunda olmadıkları da sanırız ki bilinmektedir. (..) Basın konferansının değeri kuru kalabalıkla değil, konuşulanlarla ölçülür. Batıda, batı hükümet başkanlarının dekoratif kişilere hiç de ihtiyaçları yoktur."

Apdl İpekçi ise kendi gazetesinde şöyle diyordu:

"...Bundan önce olduğu gibi, dünkü toplantıyı da gazetecilikle ilgisi bulunmıyan kimseler doldurmuş ve Başbakan ciddi sorulardan çok bu kimselerin özel dilek ve şikâyetlerine muhatap bırakılmıştır. Bir Başbakanın basın toplantısının taşıması gereken ciddiyet ile asla bağdaşmıyan bu durumdan duyduğumuz üzüntüyü belirtmek ihtiyacında kaldık."

Hükümet

Yaz revizyonu mu?

İzmir Belediye Başkanı Osman Kibarın son Ankara gezisini gazete, okuyucuları spor sayfalarından, Bakan adayları ise Demirele yakın haber kaynaklarından, büyük dikkatle izlediler. Görünüşe bakılırsa, Kibar, bu geziyi küme düşen İzmir

takımlarını, politik gücünü kullanarak tekrar birinci lige sokabilmek için yapmıştı. Kibar, Ankaradan ayrılırken, bu konuda bir de fiyakalı demeç patlattı, "birinci milli ligin 20 takıma çıkacağını, İzmir takımlarının düşmeyeceğini" açıkladı,

Kibarın bu gezisi, bazı iktidar politikacıları için başka bir anlam ve önem taşıyordu. Onlar için de bîr nevi düşmek veya kalkmak söz konusu idi. Ama birinci milli ligden değil. Onlar için sözkonusu olan ihtimal, Kabineden düşmek veya Bakanlığa yükselmekti.

Heyecanlıların başında, İzmirli Turizm ve Tanıtma Bakam Nihat Kürşad vardı. Kabineden çok daha önce düşecekken, Osman Kibarın güçlü himayesi ile koltuğunu muhafaza edebilmiş olan Kürşad, şu günlerde en kritik anlarını yaşamaktaydı. Zira Demirelin, kendisinden kurtulmanın fırsatını kolladığını çok iyi biliyordu. Başbakanın, kendisi hakkında, "Kabinede en hafif Bakan" dediğini ve gruplarda Turizm ve Tanıtma Bakanlığı ile ilgili sözlü soru, gensoru ve soru önergelerinin çokluğuna Kürşadın sebep olduğu inancını taşıdığını Kürşada haber vermişlerdi.

Gerçekten de, AP'nin Meclis ve Senato gruplarında ve Parlâmentoda en çok gürültüye sebep olan Bakan, Nihad Kürşaddır. Gün geçmez ki, bir AP'li milletvekili veya senatör AP Grup Başkanlığına, yahut diğer partilerden bir parlamenter TBMM Başkanlığına Kürşad hakkında bir önerge vermemiş olsun...

Nitekim, haftanın başında Pazartesi öğleden sonra, AP Grup Yönetim Kurulunun yaptığı toplantıda böyle bir önerge, Salı günkü Grup Genel Kurul toplantısı gündemine konulmak zorunda kalınmıştır. Gruptaki Yaylacıların liderlerinden Ekmel Çetinel tarafından verilmiş olan önergede, "porselen yolsuzluğu"na Kürşadın da karıştığı iddia ve konunun genel görüşme konusu yapılması talep ediliyordu Mesele, daha önce, bir gensoru olarak, Reşat Özarda tarafından Meclise ve AP senatörü Yiğit Köker tarafından Senato Grupuna getirilmişti. AP Senato Grupunda gürültülü oturumlara sebep olan iddia karşısında Kürşadın verdiği cevabı AP'li senatörler hiç de tatminkâr bulmamışlardı.

Nihat Kürşat ve Ümit Halit Demiriz
Baş yaran taşlar.

Şimdi AP Meclis Grupuna da getirilen bir iddiaya göre, turizm kredilerinin dağılımında bazı kimseler kayırılmış, kurulmamış bir şirkete kredi ve tahsis verilmiş, ayrıca, turistik tesislerde kullanılacağı gerekçesiyle, Türkiyede Paşabahçe fabrikalarında imal edilebilecek neviden 40 vagon porselen yurda sokulup, el altından piyasaya sürülmüştü.

Kırılan kapılar

Kürşadla ilgili hoşnutsuzlukların sebebi tek bir meseleye inhisar etmemektedir. Emin Hekimgilin, Londra gezilerinde devlet kesesinden - ayrıca yolluk aldığı halde - ağırlanışı ile ilgili skandal; Tanıtma Genel Müdürü Ümit Halit Demirizin, 1965'ten kalma büyük miktarda avansı kapatmaması, dallanıp budaklanan ve Bakanlık camiasında huzurun zerresini bırakmayan konulardan sadece ikisidir. Kürşad, haklarında en ağır ithamlar ileri sürülen, tahkikat açılan kimseleri görevlerinde tutmakta, nedense; garip bir ısrar göstermektedir. Bin türlü dedikodu, bu tutum yüzünden daha da artarak, Bakanlığı ve haklarında tahkikat yürütülen yüksek memurların dairelerini sarmıştın

Bakanın haklarında tahkikat açılmış olan yüksek memurları koruması meseleleri halletmemekte, skandallerin biri kapanmadan diğeri patlak, vermektedir. Bunların sonuncusu, Ümit Halit Demirizin makam odasının kapısının, gece yarısı, esrarlı şekilde kırılmasıdır.

Geçen ayın sonunda bir gece, Tanıtma Genel Müdürlüğünün bekçisi, vaktin çok geç olmasına rağmen, Genel Müdürün odasında ışığın yandığını görmüş ve durumdan şüphelenerek yukarı fırlamıştır. Bekçi, içerden gelen fısıltılardan daha da şüphelenmiş ve bir besmeleyi müteakip kapıyı omuzladığı gibi kırmış ve beklemediği bir man-

tam ile karşıkarşıya kalmıştır. Bu manzaranın no olduğu hakkında iki türlü söylenti vardır. Birincisi, Genel Müdürün, içerde, bir yakım ile özel bir faaliyette bulunduğudur. Bu, Demirizin aleyhtarlarının iddiasıdır. İkinci söylenti, Demirizin sempatizanlarından gelmektedir. Bunlar, geceyarısı odada bulunan şahsın, Demiriz aleyhinde doküman ele geçirmek isteyen ve Demirizle mücadele eden bir yüksek memur olduğunu iddia etmektedirler. Bu esrarengiz olay hakkında şu anda tahkikat yapılmaktadır.

Kapının kırıldığı gecenin sabahı Genel Müdürün tepkisi pek ilginç olmuştur. Demiriz, olay karşısında pek şaşırmamış, fakat "Aman, AKİS duymasın" demiştir! Bundan başka, tahkikata yardımcı olmak için Bakanlığın Foto Film Merkezinden bir, fotoğrafçının çektiği resimleri ve negatifleri istemiştir.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığının kaynayan bir kazan haline geldiğini bu örnekler herhalde yeterince ifade etmektedir. Bu kaynamayı etkileyen bir sebep de, AP'deki Bakan adayları arasında en çok gönülde yatan sandalyenin Kürşadınki olmasıdır. En ufak bir mesele, bunların gözlerinden ve fazla merhametli sayılamıyacak denetimlerinden kur tutmamaktadır.

İzmir usûlü trampa

Osman Kibarın son Ankara gezisi sırasında Kürşadın nabzı fazlaca hızlı atmıştır. Son haberler, bu defa Kürşadı Osman Kibarın da kurtaramadığı yönündedir. Ancak Kibarın, yüksek kademede yaptığı temaslarda, İzmirliler için oldukça tatmin edici bir formüle razı edildiği anlatılmaktadır. Bu formülde, bir politikacının hastalığı başrolü oynamaktadır. Şu günlerde iktidar kulislerinde, bir politikacının duçar olduğu kalb hastalığı ve geçirdiği son kriz, bu yüzden, İlgi uyandırmaktadır. Hasta politikacı, spor işlerinden sorumlu Devlet Bakanı Kâmil Ocaktır. Ocak, geçenlerde bir milli maç sırasında heyecanlanarak ciddi bir kalp krizi geçirmiş ve tedavi altına alınmıştır. Bu, Ocağın geçirdiği ikinci kalb krizidir. Bir kalp hastası için bu, son derecede ciddi bir durumdur. Daha önce de iki kardeşini aynı hastalık yüzünden kaybetmiş olan Ocağa, doktorlar, kesin olarak, aktif görevden çekilmesini tavsiye etmişlerdir. Devlet Bakanı da bunun üzerine sıhhi sebeplerle bir istifa kaleme almış ve Demirele sunmuştur. Ancak Demirel, bu istifayı belirli bir süre için yürürlüğe koymamış ve Kâmil Ocaktan, evinde dinlenmesini, istifasını açıklamak için kendisinden haber beklemesini istemiştir. Bu süre içinde Demirelin yeni bir kabine revizyonunu olgunlaştıracağı, Başbakana yakın çevrelerce ifade edilmektedir.

Osman Kibarın, Kürşadın Kabine dışı kalmasına mukabil razı edildiği formül ise, Ocaktan boşalan yere yine bir İzmirlinin getirilerek, AP için çok önemli olan bu Ege ilinin Kabinede temsilini, zayıflatmamaktadır. İktidar çevrelerinde bu usûle "kontenjan usûlü" denilmektedir. Ocak ayrılınca yerine getirilecek İzmirlinin, Kibarın yakın dostu Şinasi Osma olacağı belirtilmektedir.

Bu formül, Ağustos ortalarında gerçekleştirilecek ve bu arada birkaç Bakan daha değiştirilecektir. Sandalyesi sallanan diğer Bakanlar arasında Sigorta hastahanelerinin devri konusunda Kabinede ikilik yaratan Ali Naili Erdem, son günlerde sık sık Demirelle göğüs göğüse gelen Mehmet Turgut ve AP'lilerin "ağzı var dili yok" diye tenkit ettikleri Hüsamettin Atabeyli ve İbrahim Tekin bulunmaktadır. Demirelin, bu revizyonu, Meclisin tatilde bulunduğu yaz günlerine rastlatmakla, İktidar içinde beliren baskı mihraklarının etkisinden sıyrılmayı hesapladığı belirtilmektedir. Yaz revizyonu ile, son revizyondan sonra Başbakana iyice küsen Senato Grupunun, iki-üç senatörün Kabineye alınması ile yatıştırılması, ayrıca, Gruptaki Yaylacıların elebaşılarından bazılarının da sandalye sunulmak suretiyle nötralize edilmeleri muhtemeldir. Ama, her şeye rağmen Demirelin, Bilgiç gibi "sicilinde yaylacılık bulunan"larm Kabinedeki sayısını kendisi için tehlike yaratacak miktara yükseltmiyeceği bilinmektedir.

Osman Kibar
İşte asıl dayı!

Çok sözü edilen bu yaz revizyonunun gerçekleşip gerçekleşmiyeceği, Meclis tatile girdikten bir ay sonra belli olacaktır. Topun ağzındaki Bakanlar arasında başı çeken Nihad Kürşad, şu günlerde, sandalyeyi kurtarmak için pek faaldir. Dünyalıkçı bir gazetenin bu devrede Başbakanın gözünde pek muteber olan sahibinin, Ankaraya son gelişinde, geceyarıları, Nihad Kürşadın nazik davetlerine ve "Beyfendi" nezdinde tavassut taleplerine muhatap olduğu bildirilmektedir. Ancak, Turizm ve Tanıtma Bakanıyla yakın ilişkiler içinde olan bu gazetenin sahibi bile Kürşadın durumunun çok sarsıldığını kabul etmiştir.

Meclis

"Ne sihirdir, ne keramet.."

Haftanın başında Pazartesi günü, saatlerin 15.30'u gösterdiği sıralarda, Millet Meclisi Genel Kurul salonunda hissedilir bir değişiklik göze çarpıyordu. O âna kadar kuliste özel sohbetlere dalmış olan milletvekillerinden çoğu, peşpeşe toplantı salonuna girerek, çıkış kapılarına en yakın birer koltuğa ilişiverdi. Özellikle AP kulisi yönünde görülen bu trafik, kısa sürdü. Sade ce belli zamanlarda -kuyruklu yıldız gibi- Mecliste görülebilen bazı AP milletvekillerinin de o gün salonda arz-ı endam ettikleri gözden kaçmıyordu.

Bundan sonra olanlar öylesine süratli cereyan etti ki, kulislerin birden boşalmasından kuşkulanarak basın locasına koşuşan gazetecilerden çoğu, not almağa bile fırsat bulamadı. Aynı anda, CHP Tunceli senatörü Aslan Bora ile AP milletvekili Feyyaz Köksal, Muzaffer Döşemeci ve Şükrü Akkanın vermiş oldukları İki önerge, Başkan Ferruh Bozbeyli tarafından okutuldu. Eğer CHP Trabzon milletvekili Ali Rıza Uzuner bu sırada kürsüye fırlayıp da, "T.B.M.M. tarihinde bu derece haksız bir karara rastlanmadığını" belirten konuşmasını yapmamış olsaydı, işler daha da çabuk olup bitecekti. Buna rağmen, oylama da dahil, önergelerin görüşülüp kabul edilmesi 2-3 dakika sürdü. Oylamanın bitmesiyle beraber, zaten kapının ağzında oturmakta olan "kuyruklu yıldız"ların, salonu sessizce terkettikleri görüldü. İşleri bitmiş, maksut hasıl olmuş, ulufeler dağıtılmıştı.

Devleti, bir kalemde, yaklaşık olarak 45 milyon liralık bir zarara sokan ve en çok DP'li ağababaların işine yarayan bir karar, Millet Meclisinin bu Pazartesi günkü 136. birleşiminde bu hava içinde alındı. AP'li üç parlamenterin, konuyla ilgili 444 sayılı kanunda değişiklik teklif eden önergeleri, yine AP'lilerin oylarıyla kabul edildi. Yangından mal kaçırır gibi büyük bir aceleyle kabul edilen önergelerde, "10 ve 11. devre milletvekillerinin peşin olarak almış oldukları yolluk ve ödenekler İle avanslardan dolayı Hazineye intikal etmiş borçların tamamen affedilmesi" teklif edilmekteydi.

..Oy çokluğudur marifet!

Bu konudaki gayretler yeni değildir. 1961 seçimlerinden hemen sonra, ağababalarının baskılarına dayanamayan AP'liler, daha o zaman, bu konuda çalışmaya başlamışlardır. Ne var ki, hazırlanan ve yine APlilerin oylarıyla Meclisten geçen kanun, o zamanki Cumhurbaşkanı merhum Cemal Gürsel tarafından, "Devletin alacağını Meclis affedemez" denilerek geri çevrilmiştir.

Meselenin başlangıcı ise daha ötelere, 27 Mayıs öncelerine kadar uzanmaktadır. DP'nin "devletin malı deniz" felsefesinden yararlanan ve çoğunluğunu yine DP milletvekillerinin teşkil ettiği şahıslar, daha 10. devreden borçlu geldikleri halde 11. devrede de yolluk ve ödeneklerinin bir kısmını peşin olarak almış, 1961 yılına mahsuben avans bile çekmişlerdir. 27 Mayıs devriminden sonra hesaplar ortaya dökülünce, Maliye ve bu arada ödemeyi yapan Ziraat Bankası, yaklaşık olarak 30 milyon lirayı bulan alacaklarının bu şahıslardan tahsilini istemiş, fakat borçluların, "Ne yapalım, elimizde olmayan sebeplerle borcumuzu ödeyemedik" şeklindeki mazeretleri, üzerine mesele mahkemeye intikal etmiştir. Mahkeme ve daha sonra Yargıtay, Maliye Bakanlığı ve Ziraat Bankasını haklı bulmuş, bunun üzerine alacakların çeşitli şekillerde tahsili yoluna gidilmiştir.

Aslan Bora
Eski defterleri karıştırıyor

1961'den sonra AP'nin, koalisyon şeklinde bile olsa, iktidara gelmesinden yararlanan Hazine borçluları, güzel güzel yedikleri ve hesabını Yâssıada Mahkemesinde verdikleri bu paralan ödemek istememiş, AP milletvekili, senatör ve yöneticileri üzerinde baskı yapmaya başlamışlardır. Bunun üzerine bir formül bulunmuş ve 10. devreye ait alacakların faizsiz, 11. devreye ait olanlarının ise yüzde 5 faizle ve uzun vâdede taksitle tahsili kararlaştırılmıştır. Bu karardan sonra basa borçlular borçlarını ödemişlerdir.

Bu denece kolaylık gösterilmesine rağmen, hâlâ borcunu ödemeye yanaşmayanlar ise, köprülerin altından çok suların geçtiğini bildiklerinden, Demirel iktidara geldikten sonra, bu işi yeniden kurcalamaya başlamışlardır. Nihayet işin adamları da bulunmuş ve etrafa sızdırmadan, bazı AP'li milletvekili ve senatörlerin bu yolda bir önerge vermeleri sağlanmıştır. Maksut, nihayet Pazartesi günü hasıl olmuş ve AP'nin, devlet kesesinden eski ağababalarına 45 milyon liralık -bu rakam, faizlerle birliktedir- bir haraç ödemesi gerçekleşmiştir. Meselenin üzücü olan yanı, bir CHP'linin de bunlara yardımcı olmasıdır.

Ya, bunun adı nedir?

Şimdi ortaya, başka problemler çıkmaktadır. Bunlardan ilki, Gürselin veto ettiği bir konu hakkında Cumhurbaşkanı Cevdet Sunayın tutumunun ne olacağıdır. AP'lilerin, Gürsele kabul ettiremedikleri bir oyunu Sunayın kabul edebileceğini düşündükleri, teklifi yenilemeterinden anlaşılmaktadır. Fakat gerek Parlâmentodaki muhalefet partileri ve gerekse bu konuda düşüncelerini açıklayan politika dışı çevreler, Sunayın böyle bir oyuna gelmeyeceği ve Demirel ve partisinin, eski DP'liler nezdinde iade-i itibar amacıyla giriştikleri bu açmaza düşmiyeceği görüşündedirler. AP'liler bunun aksini düşünmekle zaten en büyük hatayı yapmışlardır. Eğer durum böyle olursa, geçenlerde Cumhurbaşkanının yemeğinde yediği çerkez tavuğundan rahatsız olan Feyyaz Köksal, malî bakımdan şahsen hiç rahatsız olmayacaktır. Zira kendisi, 1966 milletvekili ödeneklerini 1 yıl geç alabilecek kadar zengindir. Ama onu bu iş için öne sürenler hayli üzüleceklerdir.

İkinci mesele daha karışıktır ve içinden nasıl çıkılacağını şimdiden kestirmek güçtür. Bu, borçlarını kabul ederek, ya tamammı, ya da bir kısmım ödemiş olanların durumudur.

Pazartesi günü Millet Meclisinde 444 sayılı kanunda yapılan değişiklikle bu borçlar tahakkuk tarihlerinden itibaren kaldırılmıştır. Bu duruma göre borçlarını ödemiş olanların, bu paraları geri istemeleri tabii haklarıdır. Değişiklik önergeleri görüşülürken, koltuğunda derin

düşüncelere daldığı görülen Maliye Bakanı Cihat Bilgehanın, zaten şu günlerde hayli belâda olan başı, yeni belâlara girecek demektir.

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunayın "Hukuk günü" olarak ilân ettiği 10 Temmuz gününde gerçekleşen bu ulufe dağıtımının, aslında, AP ve Demirele göre yadırganacak bir tarafı yoktur. AP sorumluları, bu ulufeyi dağıtmak zorundadırlar. Çünkü ağababaları, AP İktidarını şiddetle sarsmakta ve özellikle. Demirdin durumunu tehlikeye düşürmektedirler. Onları susturmak için, hiç değilse şu günlerde ağızlarına bir parmak bal çalmak -gerekmektedir. Bu olmadığı takdirde baskı artacak ve İktidar çok güç durumda kalacaktır. Bu açıdan bakılırsa, AP'liler eşyanın tabiatına uygun davranmış ve kendileri için büyük tehlike teşkil eden bir çevreden, "şimdilik" kaydıyla bile olsa, paçayı kurtarmışlardır. Daha önce milletvekili maaşlarına yapılan zamlarla tüketim maddelerine konulan zamlar aynı amacı taşımaktadır. Rastgele yerlerde atılan "nurlu ufuk" nutuklarına rağmen, gören ve düşünen kafaların büyük bir kuşku içinde olduklarını bilen, hiç değilse hissedebilen Demireli bir süre daha iktidarda tutabilecek en son çare, bu "ulufe" sistemidir ki, bunun sonucu hiç de. AP sorumlularının umduğu gibi olmayacaktır.

C.H.P.

Bir halk eğiticisi

Güneş alabildiğine yükselmişti. Bozkır yanıyordu. Kürsüdeki genç adam. şıpır şıpır terleyen yüzünü beyaz mendiliyle silerek konuşmasına devam etti:

"— Bir odada on kişi ve on somun ekmek var. Herkesin kanlı aç. On somun ekmeğin altı tanesini sırtüstü vatan dört kişi yiyor, geriye kalan dört somunu ise yorgun argın isinden dönen altı kişi paylaşıyor Buna adalet mi denir, arkadaşlar?"

Kalabalık hep bir ağızdan cevap verdi:

"— Hayır!"

Kürsüdeki hatip devam etti:

"— İşte, biz diyoruz ki, o on somun ekmeği on kişi birlikte yesinler. O zaman bize, siz komünistsiniz, diyorlar. Şimdi, siz de bu haksızlığa razı olmadınız, siz de komünist mi oldunuz?"

Kalabalık gene hep bir ağızdan cevap verdi:

"— Hâşâ!"

Değneğine dayana dayana yürüyen yaşlı bir köylü, kürsünün az ilerisindeki çınar ağacının gölgesinde, yanındaki arkadaşına, konuşan genç adamı göstererek:

"— Doğru söylüyor bu adam! Hani, bu adama komünist diyorlardı? Komünistlik bu mu?" dedi.

O sırada kürsüdeki adam konuşuyor, konuşuyor, konuşuyordu. Tam iki saat konuştu ve halk, büyük bir ilgiyle onu dinledi.

CHP Genel Sekreteri Bülent Ecevit, Güneye yapacağı gezinin ilk durağı olan Şereflikoçhisarda bu hava içinde karşılandı. Bu haliyle, politikacıdan çok, bir halk eğiticisi olarak dikkati çekiyordu. Ortanın Solu hareketinin genç lideri, meseleleri büyük bir açıklık ve samimiyetle ortaya koydu, çarelerini de cesaretle söyledi.

Geçen haftanın sonunda Cuma sabahı Ecevit, Gaziantepte yapılacak bölge toplantısında bulunmak üzere Ankâradan hareket ettiğinde, saat 8.30'du. Genç Genel Sekreter, yol boyunca bir takım notlar aldı ve konuşmasının ana hatlarını tespit etti. Şereflikoçhisarlı CHP'liler, Eceviti, şehre 10 kilometre mesafede karşıladılar. İlçe Başkanı, Ecevitin otomobilinde, ona mahalli dertlerden bahsetti. Tefeciler, toprak meselesi ve bu arada Ortanın Solu, Genel Sekreterin konuşmasının mihverini teşkil edecekti. Ecevit notlar aldı ve kasabaya girildiğinde, kürsüden, bütün meseleleri açık-seçik ortaya koydu.

Ecevitin 66 model beyaz Chevrolet'si, Şereflikoçhisardan Adanaya, Aksaraylıların refakatinde hareket etti. Şereflikoçhisar ile Aksaray arasındaki bozuk yol boyunca Ecevit, otomobilindeki İlçe Başkanını dinledi. İlçe Başkanı, CHP'nin içinde bulunduğu durumdan bahsediyor ve şöyle diyordu:

"— Beyfendi, biliniz ki, safraları attıktan sonra daha güç kazandık. Bunu her adım başında göreceksiniz."

İlçe Başkanının dediği çıktı. Ak saray - Konya yol kavşağında verilen bir molada, Konya Ereğlisinden gelen bir grup CHP'li ile konuşan Genel Sekreter, bu havayı memnuniyetle gördü.

Konya Ereğlisinden gelen CHP'liler, Genel Sekreteri bir ağacın altında soru yağmuruna tuttular. Hele bir CHP'li, büyük ilgi toplayan bîr konuşma yaptı. Faruk Sükanın hemşehrisi olan, kırk yaşlarındaki bu Konyalı, söze:

"— Ben kapitalistim. Atım var, itim var; toprağım var, otomobilim var" diye başladı ve şöyle devam etti:

S.H.P. Genel Sekreteri Ecevit Aksaray - Konya yol kavşağında
Halkla sohbet

"— ..Ama, buna rağmen, Ortanın Solundayım."

Konyah CHP'li, ' bundan sonra memleketin halini anlattı. Memlekette Ecevitin söylediklerinin gerçekleşmesi için otoriter bir idarenin kurulmasının gerektiğini savundu. Bunun üzerine sözü Ecevit aldı ve,

"— Evet, zorluklar vardır, ama, halk bunu anlıyacaktır. Sen anlatacaksın, ben anlatacağım ve işi başaracağız. Demokratik rejim içinde olacak bunlar. Eğer sen aksi fikirde isen, şunu bilesin ki, önce ben o işte yokum! Ben, bu dertlerimizi halkın yardımıyla ve demokratik rejim içinde halledeceğimize inanıyorum" dedi,

Genç çiftçi, anladığını söyledi.

Ecevitin kafilesi, Adanaya hareket etti.

İşçinin sesi

Ecevit Çukurovaya girdiğinde, hava çoktan kararmıştı. Adanalı CHP'liler, Eceviti 100'den fazla otomobille, Şekersuyu mevkiinde karşıladılar. Genel Sekreter, Şeker suyunda. Ortanın Solunda Adanalı bir işadamı olan Rifat Apanın üstü açık spor Oldsmobil'ine alındı. Ecevit ve beraberindekiler, saat 20'de Adanaya girdiklerinde, sokaklar hıncahınç doluydu. Ecevit, CHP İl Merkezinin balkonundan halka hitaben bir konuşma yaparak teşekkürlerini bildirdi. O sırada, İl Merkezinde bir törenin hazırlıkları yapılmaktaydı. CHP'ye yeni kayıtlarım yaptıran 49 kişinin giriş beyannamelerini Genel Sekreter törenle imzalıyacaktı.

İmza töreninden sonra bir işçi söz aldı ve CHP'ye girişinden dolayı duyduğu sevinci belirtti ve şöyle dedi:

"— Sevgili hemşehrilerim! Ben, yıllardır sizin karşınızda, size karşı AP saflarında savaşmış, eli nasırlı bir işçiyim. Ama yıllar sonra, nasıl aldatıldığımı, nasıl kandırıldığımı anladım. Sayın Ecevitin önderliğinde gelişen Ortanın Solu hareketinden sonra yerimin CHP safları olduğunu anladım. CHP, işçinin baklanı koruyan tek teşekküldür. Sevinçliyim. Çünkü artık, Ortanın Solunda bir CHPliyim. Üzüntülüyüm. Zira bizi idare edenlerin dalâletine yıllarca âlet oldum."

Adanalı CHP'liler, genç işçiye, "Hoşgeldin! En az bizim kadar partiye sahipsin!" diye tezahürat yaparlarken, bazı CHP'liler de gözlerindeki sevinç yaşlarını siliyorlardı.

Ecevit Başpınarda karşılanıyor
Gönüllü karşılayıcılar

Ecevit, geceyi, şerefine verilen mütevazi bir yemekte -yemek, bir kebapçı dükkânında verildi-, Adanalı CHP'lilerle sohbet ederek geçirdi. Saat 23'de, kalmakta olduğu Erciyas Palas Otelindeki odasına çekildi ve Merkez Yönetim" Kurulu üyesi Orhan Birgitle birlikte, Gaziantep konuşmasını hazırlamağa koyuldu.

Sabah erken saatte kalktığında, kendisini, Gaziantep, müteşebbis İl Yönetim Kurulu ile İl Başkanının beklediğini gördü. Otelin salonunda antepliler, şehirde yapılacak açıkhava toplantısının hazırlanışı hakkında Genel Sekretere bilgi verdiler. Ecevit, günlük gazetelerini okuduktan sonra tekrar odasına çekildi ve konuşmasını bir kere daha gözden geçirdi. Gazetelerde, Başbakan Süleyman Demirelin İstanbulda yaptığı basın toplantısı ile ilgili haberler bulunmaktaydı. Ecevitin Gaziantep konuşmasının son rötuşunda Başbakana cevap da yer aldı.

Gaziantep yolunda

Saat tam 11'de, Gaziantebe doğru yola çıkıldı. Gaziantep, Ortanın Solu ekibi için büyük önem taşıyordu. Ortanın Solu hareketinden sonra, Ali İhsan Göğüş dışındaki bütün Gaziantep CHP milletvekilleri CHP'den ayrılmışlar ve GP'yi kurduklarını gürültülü bir şekilde ilân etmişlerdi. Meclis koridorlannda zaman

Ecevit ve "Altıok"
Rayında bir tren

zaman, Gaziantepten, "GP'nin kalesi" diye bahsedilmekteydi. Zira, Gaziantep milletvekili İmam Hüseyin İnceoğlu GP'ye geçmişti. İnceoğlunun, Gaziantepte büyük toprak ve büyük nüfuz sahibi olduğu biliniyordu. Bunun içindir ki, bazı CHP'lilerde bile Gaziantepte bir takım olaylar çıkabileceği kanısı mevcuttu.

Ecevit ve ekibi Adanadan hareket ettiklerinde, Gaziantepte hummalı bir faaliyet hüküm sürmekteydi.' Merkez Yönetire Kurulu üyesi Ali İhsan Göğüş daha önceden gitmiş, here Genel Sekreterin karşılanış hazırlıkları, hem de bölge toplantısının yönetimiyle ilgili çalışmalar yapmıştı. Genel Sekreterin geleceği haberi, bir bildiriyle köylere duyurulmuş ve isteyenin, açıkhava toplantısına katılabileceği belirtilmişti. Gaziantepteki yeni CHP'li ekip halk çocuklarından meydana geldiği için. bindirilmiş kıtalar hazırlanmasına lüzum görülmemişti. Ortanın Solu bir halk hareketi olduğuna göre, halk, kendisi isterse, liderini görmeğe gelecekti.

Toprak ağaları derhal faaliyete geçtiler ve halkın Eceviti görmesin! önlemek istediler. Fakat, başaramadılar. Ecevit, Başpınar mevkiine geldiğinde, doğrusu istenirse, ummadığı bir hava ile karşılaştı. 400 otomobillik bir. kafile kendisini saatlerdir burada beklemekteydi. Genel Sekreter, Adanalı Rifat Apanın otomobiliyle Başpınara girdiğinde silâhlar havaya boşaltılıyor, davullar çalınıyordu. Gaziantep -halkçıları son derece iyi hazırlanmışlardı. Üstelik, karşılamaya gelenler rastgele meraklılar da değildi. Hasad mevsimi ve havanın son derece sibak olmasına rağmen, otomobil ve kamyonlarla koşup gelen Ortanın "Solcuları, genç Genel Sekreteri âdeta bağırlarına basıyorlardı. Ecevit hemen otomobilden indi ve halkın arasına karıştı.

Gaziantepliler, şehre büyük bir gösteri havası içinde girmek istiyorlardı. Haklan da yok değildi. Aylardır gazetelerde, CHP'nin Gaziantepte çöktüğü, ufaldığı yazılıyordu. Gazianteplilerin şehre girişleri, o bakımdan, bir gövde gösterisi niteliği taşımalıydı.

Ecevit, Başpınarda hazırlanan bir jeep'e bindirildi. Jeep'te, Ecevitin yanında, işçi tulumu giymiş bir işçi ile, mahallî kıyafeti içinde bir çiftçi bulunuyordu. 400 otomobillik kafile, Gaziantebe uzanan 10 kilometrelik mesafeyi, büyük gösterilerle, 40 dakikada alabildi. Saat 17'de İstasyon alanında yapılacak miting için şehir içinde kısa bir turdan sonra alana gidildi.

Ecevit, İstasyon alanında kendisini sabırsızlıkla bekleyen binlerce Gaziantepliye hitabetti. Güneş batana kadar yaptığı konuşmada, önce Plânın eleştirmesini yaptı, sonra Ortanın Soluna yöneltilen saldırıları cevapladı. Gaziantebin toprak sorununa değindi ve CHP'nin, toprak reformundan ne anladığını açıkladı..

Bir gerçek

Ecevitin gezisi, Pazar akşamı yapılan bölge toplantısı sonunda yayınlanan bir bildiriyle sona erdi. Bölge toplantısında, Güneydeki illerin CHP'li temsilcileri, birarada, parti-içi meseleleri tartıştılar. Ecevit, o gece yattığında, saat 03.00'tü.

CHP Genel Sekreterinin yaptığı bu son gezi, bir gerçeği bütün açıklığıyla ortaya koymuş bulunmaktadır. Bu gerçek, CHP'nin kabuk değiştirmekte olduğudur. CHP, "Ortanın Solu" hareketinden ve parti içindeki bir takım safralar atıldıktan sonra, gerçekten halkın partisi olma yoluna girmiştir. Bu hareketin öncülüğünü, genç, mütevazi, katkısız bir halk çocuğu olduğunu bugüne kadar her vesileyle ispatlayan bîr adam yapmaktadır: Bülent Ecevit!

Bir CHP'li, gezinin sonunda şöyle dedi:

"— Yıllardır, bir takım kof adamları büyük adam sanıp peşlerinden gittik. Ama bu genç adam bize öğretti ki, onların bizim aramızdan ayrılışları, bizim gözümüzün açılmasındandır. Şimdi İnönü ve Ecevitle halka daha yakınız. İşte, bunun misalini gözlerinizle görmektesiniz."

Dış Politika

"Hayır", ama..

(Kapaktaki Bakan)

Ârap - İsrail savaşıyla ilgili olarak toplanan Birleşmiş Milletler 0lağanüstü Genel Kurulunda, Türkiyeyi temsil eden heyete dahil görevlilerden biri, kendisine yöneltilen "Son gelişmeler, türk dış politikasında bir değişikliğin belirtileri midir?" sorusunu hemen, "Hayır" diye cevaplandırdı. Fakat sonra, bu tek kelimelik cevabın biraz acele ve yetersiz kaçtığını kendisi de farketmiş olmalı ki, söze,

Süleyman Demirel - İhsan S. Çağlayangil
"Haysiyetli dış politika" diyenler

Dışişleri Bakanı Çağlayangil namazda
Abdesti bol olsun!

"— Ama, özellikle Birleşmiş Milletlerde, iki yıl önceki tutumumuza bakarak, büyük bir başkalık olduğu da muhakkak. Yeni bağımsızlığa kavuşmuş tarafsız ülkeler bize, iki yıl öncesine göre, büyük sempati gösteriyorlar" diye devam etti.

Nasıl, "Çağlayangîl" denilince akla hemen boş bir Dışişleri Bakanlığı koltuğu ve dış geziler geliyor-" sa, bugünlerde bu Bakanlığın görevlileri, kendilerine dış politikadaki değişikliklerden, Birleşmiş Milletlerde tarafsız blokla birlikte oy kullanmaktan söz açılınca, hemen, iki yıl öncesinden dem vurmaktadır-

Bu, onlarda ortak tepki gibidir. İki yıl önce geçen bir olay, türk dış politikasını yürütenlerde çok derin izler bırakmıştır. Bu olay, 1965 Aralığında, Kıbrıs sorunu Birleşmiş Milletlerde görüşülüp oylanırken uğradığımız fiyaskodur. Hatırlanacağı gibi, bağlantısız bir dış politikanın şampiyonluğunu yapan genç devletler tarafından hazırlanan, türk görüşlerine tabantabana aykırı bir karar tasarısı, bu oylama sırasında pek büyük çoğunlukla kabul edilmiş, Türkiye ile birlikte ancak beş devlet -ki bunların biri, ayıp olmasın diye Türkiyenin yanında yer almak zorunluğunu duyan Birleşik Amerika idi-, tasarının aleyhine oy kullanmışlardı.

Bu olayın, yıllaryılı türk dış politikasında günümüzün gerek ve gerçeklerine daha uygun değişiklikler yapılmasını isteyenleri apaçık doğruladığına şüphe yoktur. O kadar kî, bir zamanlar İnönü hükümetlerinin bu gerek ve gerçeklere uygun olarak yürütmek istediği dış politika karşısında kıyametleri koparanlar bile, bu olaydan sonra, Türkiyenin dünyadaki yerini yeniden gözden geçirmek lüzumunu anlayıvermişlerdir. Üstelik, talihin garip bir oyunu sonunda, şimdi türk dış politikasında, gerçekten büyük yenilik denilebilecek biçimde davranışlar gösterenler, o zaman bu kıyametleri koparanların ta kendileridir!

1967 yazında

1967 yazında türk dış politikasına bakılınca, AP'nin iktidarda bulunduğu bir sırada, bu politikada çok önemli bazı gelişmeler göze çarpmaktadır. Aslında bu gelişmeler, bundan çok önceleri başlamış olup, Haziran başında bütün dünyaya endişeli günler geçirten Arap -İsrail savaşında birdenbire suyun yüzüne çıkıvermişlerdir.

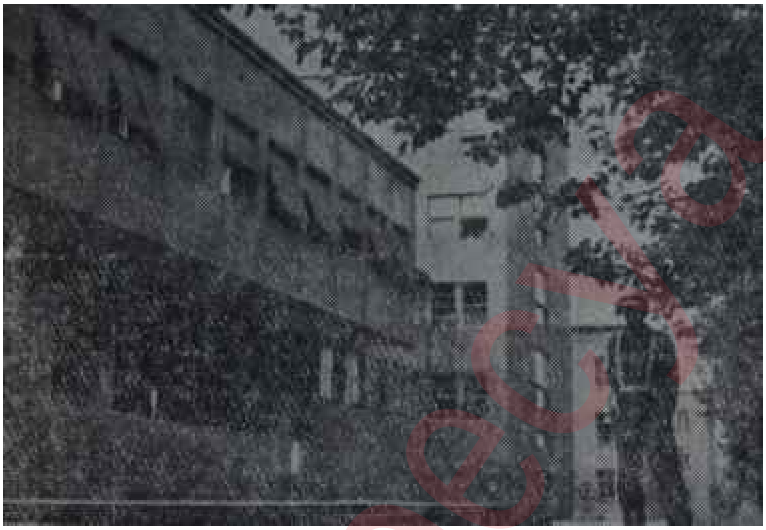
Türkiye ile Birleşik Amerika arasındaki ilişkiler, AP'nin İktidara gelmesinden sonra da bir türlü eski formunu tutabilmiş değildir. Gerçi İnönü hükümetlerinin son günlerinde türk kamuoyunu en çok düşündüren sorunların başına geçen İkili Anlaşmalar konusu şimdilik derin bir uykuya dalmış görünmektedir ama, Washington'un bu uykudan büyük bir memnunluk duymasına karşılık, bu sefer de ortaya başka ayrılıklar çıkmıştır. Bu ayrılıkların başında, hiç şüphesiz, Türkiyenin arap ülkeleri karşısında izlemeye başladığı yeni politika gelmektedir. 1965 Aralığında arap ülkelerini ne kadar çok darıltmış olduğunu birdenbire anlayan Türkiye, bundan sonra, bu dargınlığı gidermek için büyük çabalar harcamaya başlamıştır.' Türk görevlilerinin çeşitli arap başkentlerine dostluk gezileri yapmaları, Birleşik Amerikayı, Ortadoğuda tutunabildiği son dallardan biri olan CENTO'nun geleceği konusunda kuşkuya düşürmüştür. Sonra, sanki bütün bunlar yetmiyormuş gibi, Ortadoğu buhranı patlak vermiş ve AP İktidarı, kendi içinden gele gele olmasa bile, kamuoyunun baskısıyla, Birleşik Amerikaya Türkiyedeki amiri kan üslerinin bu buhran sırasında kullanılmasına izin veremiyeceğini bildirmiştir. Gene bu buhran sırasında, Birleşik Amerika ve İngiltere tarafından uluslararası su yollarından geçit hürlüğüyle ilgili olarak hazırlanan bir bildiriyi Ankarada imzalayacak kalem bulunamamıştır. Bunun hemen arkasından, Birleşik Amerikanın, kendisiyle diplomatik ilişkileri kesen Irakla rutin ilişkilerinin Bağdattaki Türk Elçiliği tarafından yürütülmesi isteği de, pek nazik bir dille de olsa, reddedilmiştir.

Eğer Sunayın yaptığı Fransa gezisi olmasaydı, Birleşik Amerika belki bütün bu olup bitenleri olağan karşılar, üzerinde fazla dur-

mazdı. Fakat Ortadoğu buhranının en civcivli zamanında Türk Devlet Başkanının Birleşik Amerikayı Vietnamda, İsraili de Ortadoğuda saldırgan ilân eden General De Gaulle'le görüşmesi, üstelik yayınlanan ortak bildiride Fransa ile Türkiye arasında birçok konuda görüş birliği olduğunu ilân etmesi, Washington'u, eski uysal çocuğunun yeni tutumu konusunda, derin endişelere düşürmüş olmalıdır.

Dikilen tüy

Ancak, iktidarda kim olursa olsun, Türkiyenin artık eski Türkiye olmadığını gösteren en Önemli belirti, Türkiyenin, geçtiğimiz haftanın başında, Birleşmiş ' Milletler Olağanüstü Genel Kurulunda, Ortadoğu buhranıyla ilgili olarak kullandığı oylar olsa gerektir. Gerçekten, bu oylama sırasında Türkiye, Şimdiye kadar ilk defa olmak üzere, Batı blokundan ayrılmış ve oyunu tarafsız Asya Afrika devletleriyle birlikte kullanmıştır.

Dışişleri Bakanlığı binası
"Kim okur, kim dinler varak-ı mihri vefayı"

Bilindiği gibi. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin girdiği çıkmaz üzerine toplanan Olağanüstü Genel Kurulun önünde, geçtiğimi? haftanın başında pek çeşitli tasarılar vardı Ancak bu tasarıların özellikleri birkaç ana ilke çevresinde özetlenebilir Sovyet bloku Başbakan Kossinginin eliyle sunduğu karar tasarısında, İsrailin derhal ateş-kes çizgisinin gerisine çekilmesini ve araplara savaş sırasında verdiği zararları ödemesini istemekte, Genel Kurulu, israil saldırısını takbihe çağırmaktadır. Bunun biraz sulandırılmış biçimi olan yugoslav tasarısı -ki onunla birlikte yirmiyi aşkın Asya-Afrika devletinin de imzasını taşımaktadır- tazminat ve takbih konularına dokunmamakta, yalnızca İsrailin derhal ateş-kes çizgisi gerisine çekilmesini istemektedir. Tasarıda ayrıca, alınacak geri çekilme kararının Birleşmiş Milletler tarafından yürütülmesi öngörülmektedir ki, Birleşik Amerika bunun Sovyetler Birliğine Ortadoğuya doğrudandoğruya müdahale fırsatı vermesinden büyük endişe duymuş ve hemen tasarının karşısına dikilmiştir. Başta Birleşik Amerika olmak üzere, batılı devletlerin çoğu, daha çok bir dilek niteliğinde olan ve, israil askerlerinin geri çekilmesiyle arap ülkelerinin yahudilerle barış görüşmelerine girişmelerini birbirine bağlayan bir Lâtin Amerika karar suretinin arkasında yer almışlardır.

Geçen Pazartesi günü Genel Kurulda yapılan oylamada bu tasarıların hiçbiri, gerekli üçte iki çoğunluğu sağlayamamıştır. Sovyet tasarısı çok az oy toplayabilmiş, Sovyetler Birliğinin desteklediği yugoslav tasarısı 53, Birleşik Amerikanın desteklediği lâtin amerika tasarısı 57 oy almıştır. Yugoslav tasarısının aleyhine kullanılan oyların sayısı 46, lâtin amerika tasarısının aleyhinde kullanılan oyların sayısı 43'tür. Buna karşılık 20 devlet de her iki tasan karşısında çekimser kalmışlardır.

Türkiye yapılan oylama sırasında yugoslav tasarısını desteklemiş, sovyet ve lâtin amerika tasarıları karşısında çekimser kalmıştır. Bunun yanısıra, İsrailin Kudüsün ikinci yarısından elini çekmesini isteyen pakistan tasarısını imzalayan devletlere de katılmıştır.

Kıbrısa gelince..

Türkiyenin, son günlerde Birleşik Amerikayı hayal kırıklığına uğratan davranışlarından bir başkan da, Kıbrıs konusundaki tutumudur.

Yunanistanda sağcı bir askerî yönetimin işbaşına gelmesinden sonra, Atina ile Lefkoşe arasındaki ilişkilerin pek bozulduğu kimsenin meçhulü değildir. Makarios ekibi, Atinadaki darbeci yönetimin, Adadaki adamları Grivas vasıtasıyla Kıbrısta da bir darbe yapmasından son derece endişelenmektedir. Aslında, bu endişenin gerçek olduğundan ve darbeci yönetimin, dinden gelse, Lefkoşede kendine eğilimli bir ekibi işbaşına getireceğinden şüphe edilemez. Fakat böyle bir darbe, Türkiyeye de yeniden, Kıbrıstaki gidişe müdahale imkânını verecektir. Onun içindir ki, Atina hükümeti, bir süredir Ankara ile görüşmelere girişmek ve Kıbrıs anlaşmazlığını, elleri Lefkoşe üzerinde serbest kalacak biçimde, çözümlemek çabası içindedir.

Durumunu sağlamlaştırmak için çabuk vb büyük bir Kıbrıs başarısının peşinde koşan yunan hükümetinin acelesini bilen Türkiye, buna karşılık koparılacak tavizi daha da büyütebilmek için, şimdi gözle görülür bir umursamazlık içindedir. Türk dış politikasını yönetenler kendilerini yavaşa çektikçe, yeni yunan hükümetinin daha büyük tavizlere razı olacağını sanmaktadırlar. Yeni yunan yöneticileri ise, Türkiyeyi görüşmelere zorlamak için bir yandan Batı Trakyadaki soydaşlarımız üzerindeki baskılan artırırken, öteyandan bizi Sam Amcaya şikâyet etmekte ve Washington'dan, Türkiyenin görüşme masası

başına oturması konusunda aracılık istemektedirler. Fakat Ankara, Washington'dan gelen baskılara rağmen, kendini ağıra çekmeye devam etmektedir.

Yağmur yağdı, böyle oldu..
Türk dış politikasında 1965 ile 1967 arasında görülen bu tutum değişikliğinin başlıca nedeni, elbette ki, bir millî sorun haline gelen Kıbrısın eskisi gibi bir uydu politikası ile çözümlenemiyeceği inancının yerleşmesidir. Yunanistanla yapılacak herhangi bir ikili görüşmenin, sonunda Enosis yoksa, anlaşma ile bitmiyeceği artık kesinlikle görülmüştür. Enosis, türk kamuoyunun kabul edemiyeceği bir alternatiftir ve buna rıza gösterecek bir iktidar -AP bile olsa- seçmen karşısına kolay çıkamıyacaktır. Enosis dışında bir çözüm şekli düşünüldüğü takdirde ise, federal ve bağımsız Kıbrıs isteyen Sovyetlerle mesafenin açılmaması, dünya camiasında daha fazla sempati toplamak. Birleşmiş Milletlerde ağırlık teşkil eden, bağımsızlığına yeni kavuşmuş ülkelerle daha iyi ilişkiler kurmak, uyulması gerekli zorunluluklar olmaktadır. Bu ülkeler, için Cezayir aleyhinde -çünkü Amerika öyle istemiştir- oy kullanan bir Türkiye sevimsiz, son Arap - İsrail çatışmasında Birleşmiş Milletlerde daha bağımsız hareket edebilen bir Türkiye ise sevimlidir. Böyle "sevimli" bir politika izlediği zaman, bir türk - fransız bildirisine, Kıbrıs için, "Adadaki iki cemaatin haklarına saygı dairesinde bir çözüm şekli" cümlesi rahatça girmektedir.

Bunun dışında, bazı başka sebepler de AP İktidarını daha hareketli bir dış politikaya itmektedir. Örneğin, Sam Amcanın, iktidara geldi diye Demirele dolar yağdırmaması, bu sebeplerden biridir. Gerçekten de, AP iktidara geldikten sonra, Batıdan gelen yardımların miktarında kaydadeğer bir artış görülmemiştir. Oysa Demirel, vergi almak istemediği ve buna karşılık parlak kalkınma örneklerini bir an önce seçmenlerine göstermek istediği için dış yardıma eski iktidarlardan daha da fazla muhtaçtır. Batılılar, Demirelin bu müşkülünü, anlamazlıktan gelmekte, onu daha da zor duruma düşürecek baskılar yapmaktadırlar. Türkiyenin devalüesyon yapması için AID kanalı ile gelen Prof. Chenery'nin ve Para Fo-

Faruk Sükan
Fiilî Dışişleri Bakanı...

nunun bu husustaki ısrarları, şu günlerde AP'nin en sinirlendiği konular arasındadır. Devalüasyonun Türkiyenin zararına ve gelişmiş batılı ülkelerin yararına olacağını şu günlerde artık, AP'li Bakanlar dahi söylemektedirler! Ama, "gelişmiş batılı ülkeler", 1958'de petrol satışım dahi durdurarak ve diğer ekonomik baskılarla devalüasyon yaptırdıkları Türkiyeye, 1967 yılında da baskıyla karar aldırtmak niyetindedirler. Normal Konsorsiyom yardımlarını dahi gecikme ile sağlıyabilen Demirel Hükümeti -Maliye Bakanı, alman yardımının geciktirğini ifade etmiştir-, sıkışık durumunu âyarlıyabilmek için, Batıdan, çok kısa vadeli ve yüksek faizli kre-

dileri dahi rica-minnet alabilmektedir. Bu durumda Demirele, kendisinden önceki iktidarın başlattığı türk-sovyet yakınlaşmasına, ve Sovyetlerin" Türkiyeye iyi şartlarla kuracakları sanayi tesislerine karşı çıkmak hiç de akıllıca gelmemiştir. Nitekim, eski TPAO Genel Müdürü aşın amerikana Turgut Gülez, İzmir rafinerisini Sovyetlere değil, batılı petrol şirketlerinden birine kurdurtmak için gayret sarfettiği bir sırada görevinden alınmış, böylece, anlaşma imzalanmıştır. Türk - sovyet ilişkilerinde, İnönü iktidarı sırasında başlatılan yakınlaşmadan geriye dönüş olmamıştır. Oysa, "Ortanın Solu, Moskova yolu" propagandasının sahibi AP"-den umulan, işi tersine döndürmesi idi. Gerçi kültür anlaşmasının yürümesi büyük ölçüde engellenmiştir ama, buna karşılık, Doğu bloku ülkeleriyle ilişkilerde gelişme olmuştur. Ankaradâ türk - romen görüşmeleri buna Örnek gösterilebilir. Sunay ile De Gaulle'ün Pariste imzaladıkları ortak bildiride şu satırlar yer almıştır:

"Her iki taraf da, kıta Avrupasındaki doğu ve batı ülkeleri arasında ki ilişkilerin normalleştirilmesi ve yumuşama siyasetinden olumlu sonuçlar alındığı ve Avrupayı halen bölmekte olan meselelere hal çaresi bulması için buna devam edilmesi gerektiği kanaatindedirler."

Bu bildiri imzalandığı sırada, Romanya, Yugoslavya, Bulgaristan turizm Bakanları ve heyetleri İstanbulda idiler. Türkiye ile bu üç komünist Balkan ülkesi arasında Tuna yolu, Karadeniz sahil yolu 'gibi önemli projelere yer veren turizm anlaşması için yapılan müzakereler kıta Avrupasındaki doğu ve batı ülkeleri arasında yumuşama siyasetinden bahseden türk - fransız ortak bildirisi imzalandığı gün sona erdi ve birkaç gün sonra dört Balkan ülkesi anlaşma imzaladı.

Bu hususta bir başka ilginç ör nek, geçenlerde Mecliste kurulan "Türk-Romen Dostluk Grupu" müteşebbis heyeti ve bunun yapısıdır. Müteşebbis heyet listesindeki 13 üyeden -Başkan, Genel Sekreter, Muhasip ve Veznedar dahil olmak üzere- 9'u AP'li milletvekilidir. Ve bu heyet, Türk Parlâmentosunda, bir komünist ülke ile dostluk kurmak için teşekkül etmiş tek "dostluk grupu heyeti"dir.

Y A Y I N L A R

Romanlar

Zübük, Paris Düşerken, San Dünya, Bir Gecelik Misafir, Kadınlar Okulu,

Son günlerde memleketlinizde, telif ve tercüme, hayli önemli isa yıda roman yayımlandı. Bunlardan telif romanlar içinde en çok dikkati çekeni ve kısa zamanda haftanın romanı haline geleni, büyük mizah ustası Aziz Nesinin "Zübük" adlı eseridir. Plâstik bir kapak ve nefis bir kapak kompozisyonu içinde, Cem Yayınevinin Türk Sanatçıları dizisinden birinci kitap olarak yayımlanan "Zübük" -tam adıyla, "Zübük - Kağnı Gölgesindeki İt"-, gerçekte,- ikinci basımı yapılan bir kitaptır. Daha önce 1961 yılında Karikatür Yayınevi tarafından ilk basımı yapılan, ondan önce de bir gazetede tefrika edilen "Zübük", türlü da laverelerle Parlâmentoya kadar gelen ve memleketin başına belâ kesilen bir taşra politikacısının hicviyesidir. Nasreddin Hocadan sonra, gelmiş geçmiş türk mizahçılarının en ustası olan Aziz Nesinin, 304 sayfalık ve 12.5 liraya satılan bu romanında canlandırdığı tip, politika ile az-çok ilgisi olan her vatandaşın öylesine yakından tanıdığını sandığı bir tiptir ki, roman ilk yayımlandığında, 27 Mayıs öncesi politikacılarından belki yarısından fazlası, "vay, bu kitapta anlatılan benim" diyerek ayağa kalkmışlardır. O günlerden bu yana türk politika hayatında pek bir gelişme olduğu söylenemez. Bu bakımdan, kitabın gözden geçirilmiş bu ikinci basımından sonra da, önümüzdeki günlerde pek çok politikacının "vay, bu anlatılan Zübük benim diye ayağa kalkması beklenebilir

Yine son günlerin, büyük yankılar uyandıracağı sanılan ikinci romanı ise bir çeviridir. Hayattaki sovyet yazarlarının en büyüklerinden, ünü bütün dünyayı tutmuş olan İlya Rhrenburgun "Paris Düşerken" -"La Chute de Paris"- adlı eseri, İkinci Dünya Savaşı sırasında, Fransanın başkenti Parisin alınanların eline düşüşünü anlatmaktadır. 1891 yılında Kiefde doğan, onyedi yaşında sovyet ihtilâlcileri arasına katılan, daha sonra bir savaş muhabiri olarak Fransanın alınanlara karşı direnişini izleyen İlya Ehrenburg, bu romanında, tarafsız bir gözlemci olarak, fransız aydınlarının Fransaya ihanetini hikâye etmektedir. Bir destan havasındaki bu romanında Ehrenburg, Parisin düşüşünden önceki günlerin Fransasını, bu Fransadaki vatan satıcılarını en ince ayrıntılarına kadar gösterdikten sonra, Parisin düşüşüyle birlikte başlayan kurtuluş savaşının adsız kahramanlarının destanını da gene bu romanında dile getirmektedir. Atillâ Tokatlı tarafından dilimize duru bir türkçeyle çevrilen bu kitap, Sosyal Yayınlar (P. K. 716 - İstanbul) tarafından yayımlanmıştır. Okunmaya değer bir kitap olan "Paris Düşerken", iki cilt olacaktır. 344 sayfalık ilk cildi, plâstik bir kapak içinde ve 15 liraya satılmaktadır.

Son günlerin sözü edilmeye değer bir başka büyük romanı da, komşu bir ülkenin, Bulgaristanın en büyük roman ve tiyatro yazarlarından, 1966 yılında dünyaya gözlerini kapayan Dimitir Dimovun, gerçek adı "Tütün" olup, Burhan Arpad tarafından "Sarı Dünya" diye türkçeleştirilen kitabıdır. May ve İzlem yayınlarının - ortaklaşa yayımladıkları 487 sayfalık bu roman, 15 liradır. Geçimlerini tütünden sağlayan Bulgaristan tütün yetiştiricileriyle işçilerinin hayatını konu alan bu romanında Dimitir Dimov, gerçekte sadece tütün ve tütüncülerin değil, bütün bir Bulgaristanın ikinci Dünya Savaşının bitimine kadar geçen bir on yıllık süresinin hikâyesini vermektedir. Sadece Bulgaristanda 300 bin adet satan "Tütün", dilimize, Josef Klein'in almancaya yaptığı çevirisinden aktarılmıştır.

Dünya edebiyatının, Nobel Edebiyat ödülünü kazanmış bellibaşlı bütün yazarlarını tam bir seri halinde dilimize kazandırmak gibi büyük bir çabaya girmiş ve bunun için de çeşitli yayın dizileri araşma bir de Nobel yayınları dizişi katmış olan Oğuz Akkanın bu diziden yayımladığı son eser, 1966 Nobel Edebiyat ödülünü kazanan israilli yazar Agnon'un "Bir Gecelik Misafir" -"Oreah Nata Lalun"- adlı romanıdır. İsrailli yazar Agnon'un en büyük ve ünlü iki romanından biri olan "Bir Gecelik Misafir", ilk cildi 313 sayfa olan iki cilt halinde yayımlanmıştır. Her cildi 10 lira olan bu roman, yahudi törelerini dile getiren, buna rağmen ilgi dağılmadan, kolaylıkla okunabilen bir eserdir. Samuel Yoser Agnon'un daha önce de, gene Nobel yayınları arasında, "Tılsım ve Sözlü" ile "Kovulmuşlar" adlı iki kitabı çıkmıştır. Bulgar yazar Dimitir Dimovun "Tütün"ü gibi, Agnon'un "Bir Gecelik Misafir" adlı romanı da almancadan dilimize çevrilmiştir.

Varlık Yayınevi, Türkiyenin ikiüç büyük ve köklü yayınevinden biri olarak, çalışmalarını sürdürmektedir. Edebiyatın çeşitli dallarında çeşitli yayın dizileri olan bu yayınevinin yayınları, bugün artık kocaman bir kitaplığı dolduracak kadar çoktur. Yayınlarında daima kaliteli olmayı amaç bilen bu yayınevinin dizilerinden biri de Büyük Eserler Kitaplığı adını taşımaktadır. Bu özel dizinin yüzüncü kitabı ise, ünlü fransız düşünür ve, yazar Andre Gide'nin "Kadınlar Okulu" -"Robert Genevieve"- adlı romanıdır. Gide bu romanında, Moliere'in tanınmış komedisinin adını kullanmıştır. Romanın konusu, aşkında hayal kırıklığına uğramış bir kadının hatıralarıdır. Serbest düşünceli bir kadının, gençliğinde severek ve çok değer vererek evlendiği katolik bir gençte uğradığı hayal kırıklığı, kadının mektuplarında dile getirilmiştir. Katolikliğin ikiyüzlülüğünün hicvi olan bu eser, büyük fransız yazarının kısa ama özlü eserlerinden biridir. Tahsin Yücel tarafından türkçeleştirilmiş olup, 184 sayfa, 4 liradır.

İlhami SOYSAL

Güven Güzel'in ***işini döndürebilme***si, aksamadan dönmesine bağlı...

"Dağ bana gelmezse, ben dağa giderim" diyen hikâye kahramanı gibi, resimdeki minibüs de, çarşıya inme fırsatı bulamayan köylü vatandaşların ayağına çarşıyı götürüyor.

İğneden ipliğe, kumaştan terliğe kadar her çeşit tuhafiye eşyası ile dolu olan bu gezici dükkânın dağları aşarak yaptığı yolculuk, çok önemli bir şarta bağlı: Hangi kasabada pazar kurulmuşsa, o kasabaya mutlaka zamanında yetişmek... Güven Güzel, minibüsündeki en küçük bir arızanın bir günlük "ekmek parasına mal olacağını biliyor ve arabanın bakımı ile bizzat meşgul oluyor.' Lâstiklerine gelince, Fisk kullanıyor. Hep Fisk... Emniyetli lâstik.

Sizin işinizde de yarım saatlik bir gecikme, bütün bir iş gününün kaybına sebep olabiliyorsa, Fiske güveniniz.

FISK demek... Emniyet demektir !

FISK

LASTİKLERİ

(Manajans :1860) 263

SOSYAL HAYAT

Yurtlar

Güçsüzler Sitesi

Gözlüklü zat, vitrindeki maketi gösterirken,

"— Türkiyede 2 milyon ihtiyar, yani 65 yaşını aşmış, 500 bin sakat, 250 bin kör ve 250 bin de tüberküloz sonucunda sakatlanmış, kendi gücüyle hayatım kazanabilme yeteneğinden yoksun insan var" dedi.

Bir soluk durduktan sonra, şöyle devam etti:

"— Oysa ki bugün Türkiyede, tüm yatak sayısı 500'ü geçmeyen sadece 10 adet güçsüzler yurdu vardır. Halen Başkentte, Opera meydanındaki, Belediyeye ait Güçsüzler Yurdu ise ancak, 17'si kadın ve 14'ü erkek olmak üzere, 31 yaşlıyı barındırabilmektedir. İnsanoğlu, bir çocukluk devresinde, bir de yaşlılıkta "yardıma muhtaçtır. Elbette ki, bir toplumun yarını demek olan çocuklar üzerinde devletin ve mille tin titizlik göstermesi gerekir. Ancak yaşlıların, güçsüzlerin, kimsesizlerin bakımı da bir toplumda yaşayanlara güven hissi veren ve onların, kendilerini topluma verebilmelerini, toplum için çalışmalarını sağlıyan bir sosyal sigortadır. Yaşlıların kendi hallerine ve kaderlerine terkedilmeleri, ileri bir toplumda görülebilen şeylerden değildir- Zaten böyle bir tutum, hiç şüphe yok ki, gençleri ve onların iyi vatandaşlık kaygularını olumsuz şekilde etkilediği gibi, insanî duygularla bağdaşamaz da... Çocuklar herkes tarafından az-çok sevgi ve ilgi gördükleri halde, yaşlılar ve güçsüzler çoğunlukla, bunu bulamazlar. Eğer devlet ve toplum, bu konuda gereken tedbiri almazsa, insanlar yaşlılıklarında tabiata terkedilmeye mahkûmdurlar."

Keçiören Güçsüzler Sitesi inşaatı
İhtiyarlara müjde!

Olay, geride bıraktığımız hafta içinde, Keçiörenin Tepebaşı durağındaki 238 bin metrekare üzerinde kurulmakta olan Güçsüzler Sitesinin İdare binasında geçti. Konuşan gözlüklü zat ise, Ankara Belediyesi Güçsüzlerevi Başhekimi ve "Kimsesizleri, Yaşlıları, Güçsüzleri Barındırma ve Dinlendirme Yurdu Yaptırma Derneği" Genel Sekreteri Dr. Refik Aybars idi:

Dr. Aybars, başını, Keçiörende inşaat halindeki Güçsüzler Sitesinin maketinden kaldırdı ve kırlarla tepelerin eteğindeki gecekondulara bakarak, yükselen büyük binayı işaret etti:

"— Sitenin ilk üniti, öyle umudediyoruz ki, içinde bulunduğumuz yılın Aralık ayında hizmete açılacaktır. Burası, büyük bir ihtiyarlık hastalıkları hastahanesi, 400 kişilik oditoryum, çamaşırhane ve kalorifer dairesinden meydana gelmektedir. Hastalar, oditoryuma, sinema ve tiyatro seyretmeye, tekerlekli sandalyeleriyle, kolayca gelebilecekler ve hasta yataklarında da müzik konserlerini izleyebileceklerdir. Amaç, ayni zamanda, ihtiyarlık hasta" lıklarının, tıpkı çocuk hastalıkları gibi, bir ihtisas haline getirmek ve üniversitede kürsüsünü açmaktır. İhtiyarlık hastalıkları, genellikle çok uzun süre sürdüğü için, buraya yatacak hastaların bir kısmı için burası ,aynı zamanda bir güçsüzler yurdu görevi görecektir.

Sitede ayrıca, 150'şer yataklı iki büyük güçsüzlerevi ve evliler için 18'er daireli iki büyük apartman yapılacaktır. İleride, bunların yatak sayısı 1500'e çıkarılacaktır.

Silenin en ilginç tarafı, ibadethanesidir. İbadethane, bir cami, bir havra ve bir de kiliseyi içine alacak, her dinden insanın ihtiyacına cevap verecek şekilde yapılacaktır. Zaten Güçsüzler Sitesini temsil eden ve bir yarışma sonucunda, Güzel Sanatlar Akademisine mensup bir öğrencinin hazırladığı rozet, dini, milliyeti, cinsi belli olmıyan insanoğlunu sembolize etmektedir. Güçsüzlerevi hayat mücadelesinde yorulmuş insanların dinlenmeye çekildikleri bir huzur evidir."

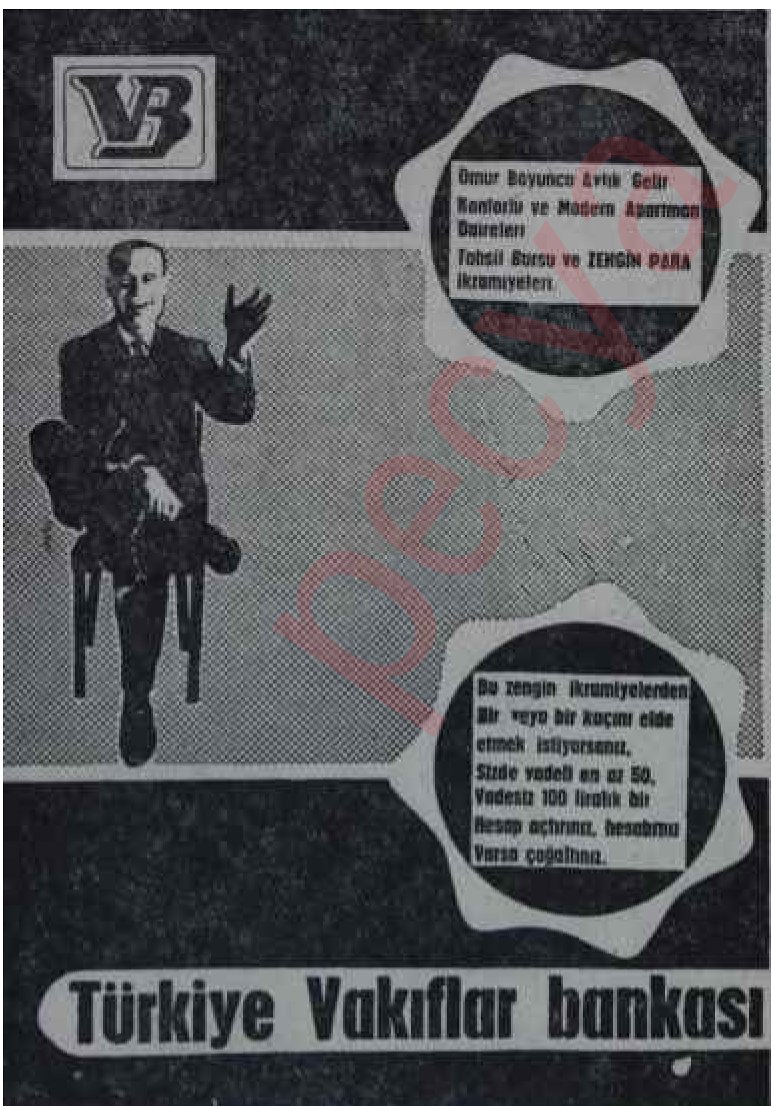
Büyük dâva

Ama bu, yaşlıların, güçsüzlerin, bir odaya çekilip ölümü beklemeleri anlamına gelmemelidir. 150'şer yataklı iki binanın ve apartmanların alt katları, rehabilitasyon atölyeleri şeklinde düşünülmüştür. Yaşlıların ve hattâ güçsüzlerin de yapabilecekleri birçok iş vardır. Bütün mesele, insanları, yeni şartlara uyabilecek şekilde eğitmek, onlara yeni birşeyler öğretmektir. Bugü-

nün anlayışına göre, öğretim ve eğitim, ölünceye kadar devam etmekte ve her insanı yararlı hale, mümkün mertebe., kendi kendisine yeter hale getirmektedir.

Keçiörende Güçsüzler Sitesini yapan dernek, ayni zamanda, yaşlılar için klüpler açacak ve geziler düzenleyecek, insanların her yaşta mutlu ye dolu olabilmelerinin mümkün olduğunu gösterecektir. Şimdilik sadece Ankarada faaliyette bulunan dernek, son genel kurul toplantısında, faaliyetini genişletip, öteki illerde de benzer kurumlan kurmak için şubeler açmaya karar vermiştir. İhtiyaç ancak, böyle büyük bir örgütlenme ile karşılanabilecektir.

Yapılmakta olan 2150'şer kişilik iki binanın biri parasız, öbürü paralı olacaktır. Parasız kısmında, bugün Ankara Belediyesine bağlı Güçsüzlerevinde olduğu gibi, anası-babası, çocuğu-kardeşi bulunmayan kimseler, gelirleri varsa, kısmen paralı, yoksa bedava olarak barındırılacaklar; paralı kısmında ise varlıklılar veya ailesi zengin olanlar yatacaklardır. Tesis ayrıca, Keçiören tepelerinde açacağı bir turistik gazino ile mali imkânlara kavuşacak, rehabilitasyon atölyelerinde yetişen yaşlıların, yaptıkları işlerden bir miktar para kazanmaları imkânları da araştırılarak, rehabilitasyon, böylece, moral takviye ile, hedefine ulaştırılmış olacaktır.

Derneğin gelir kaynakları

Dernek, tesisi kurmak için, birinci derecede halkın yardımım sağlamaya çalışmakta ve halk yardımına dayanmaktadır. Ayrıca, başlıca geliri gene Belediyenin tahsisatı teşkil etmektedir. Belediye, bugüne kadar, arsayı sağlamış ve 800 bin lira vermiştir. Maliye Bakanlığının derneğe yaptığı yardım 300 bin lirayı, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınınki ise 280 bin lirayı bulmuştur. Belediyeye bağlı EGO İdaresi 650 bin, Sular İdaresi 450 bin liralık yardım yapmışlardır.

Ama, dâvanın büyük kısmı gene gelip kanunî formaliteye dayanmaktadır. 1959'daki Sosyal Hizmetler I. Konferansında da belirtilmiş olduğu gibi, yaşlılara bakma işinin belediyelere bırakılması, ülkemizdeki sosyal şartlar ve aile bünyesi değiştikçe, büyük bir boşluk meydana getirmektedir. Çünkü, bilindiği gibi, bu konu, belediyelerin ikinci dereceli işleri arasındadır. İmkânı geniş belediyelerimiz buna ancak, birinci derecedeki işlerini tamamladıktan sonra zaman ve para ayırabilmektedirler. Yaşlılık yurtlarının belediyelerin ikinci dereceli görevleri arasından alınıp devletleştirilmesi ise, bunlara, lâyık oldukları önemin verilmesini sağlıyacaktır. Üstelik, bu görev belediyelerin üzerinde kaldıkça, büyük belediyelerin sınırlan dışındaki yaşlılar tamamiyle kadere terkedilmeye mahkûmdurlar. Örneğin, Ankara Belediyesi ancak, kendi sınırlan içindeki yaşlılara el uzatabilir. Oysa ki, Belediye sınırlan içindeki nüfus 450 bin iken, İlin toplam nüfusu 2 milyona yakındır. Demek oluyor ki, bugünkü durumda, Türkiye nüfusunun büyük bir kısmının yaşlıları ve güçsüzleri tam anlamıyla sahipsizdir. Oysa, bilindiği gibi, yurtların devletleştirilmesini öngören kanun teklifi 1960'da Büyük Meclise gelmişti.

T İ Y A T R O

Piyes gördüm

Fransa

Avignon Festivali

Fransa Dışişleri, Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlıklarının himayesi ve T.N.P.'nin kurucusu ünlü tiyatro adamı Jean Vilar'ın yönetimi altında Avignon Belediyesinin düzenlediği Avignon Festivali, bu yaz, 21. yılını idrak etmektedir.

Avignon Festivali sadece bir setti tiyatro gösterilerine sahne olmamaktadır. Tiyatro, Müzik, Bale ve Sinemanın yanısıra, her ülkeden gelen yüzlerce gençle, uluslararası ak oturumlar da düzenlenmektedir. Bu maksatla kurulan kollektif karşılama ve barındırma işleri, "Aktif Eğitim Metotlarına Alıştırma Merkezi", ile "Uluslararası Sanat Mübadeleleri Derneği"nin yönetimine verilmiştir. Bu çerçeve içinde 16 yaşından 27 yaşına kadar çeşitli çağlardaki gençlerle 28 yaşından yukarı ziyaretçiler, gençlerin ana-babaları ve kültür derneklerine mensup gruplar bu teşkilâtın sağladığı kolaylıklardan yararlanabilmektedirler; Örneğin, 16-17 yaşındaki kız ve erkek çocukları için kurulmuş olan "Genç)erarası Karşılaşmalar", yirmişer günlük iki devre halinde, Avignon yakınlarındaki Villedieu'de yapılmaktadır. 18-25 yaşları arasındaki gençler için düzenlenen "Uluslararası Gençlik Karşılaşmaları" da, onar günlük iki devre halinde, Avig non'da yapılmakta ve her yıl 40-50 ayrı, ülkeden "gelen -her devrede 500 kişi hesabıyla- 1000 genci biraraya getirmektedir.

Şartlar, kolaylıklar

.17-26 Temmuz ve 30 Temmuz - 8 Ağustos tarihleri arasında, iki devrede, gerçekleştirilen bu "karşılaşmalar"a katılacak gençlerde aranan bellibaşlı şartlar, rahat konuşacak kadar fransızca bilmek, tiyatro ve uluslararası ilişkiler sorunlarıyla ilgilenmek, kollektif yaşama şartlarını benimsemek ve daha önce bu "karşılaşmalar"a katılmamış olmaktır.

Bu "karşılaşmalar"a her ülkeden katılan gençlere sağlanan kolaylıklara gelince: Avignon'da on günlük bir "karşılaşma" devresine katılmak için Ödemeleri gereken ücret 165 franktan ibarettir -yaklaşık olarak, 3000 türk lirası -. Bu ücrete yatak, yemek, sigorta, tiyatro biletleri ve otokarlarla yapılan gezi giderleri dahildir. Ayrıca, Fransız

Oyun: "Suçsuzlar"
Yazanlar: Mino Role-Luciano Vincenzoni
Çeviren ve Kostümler: Seçkin Çağan
Tiyatro: TÖS Tiyatrosu (Türkiye Öğretmenler Sendikası)
Sahneye koyan ve dekor: Serme t Çağan
Film - Kamera: Cengiz Tacer
Dia- Projeksiyon: Vedat Gürses
Seslendirme: Yorgo İliadis

Konu: "Suçsuzlar", yalnız amerikan adaletinin değil, dünya adaletinin karanlık sayfalarından birine ışık tutuyor ve 1920'de, bir veznedarı öldürmekle suçlandırılıp ölüm cezasına çarptırılan iki italyan anarşistinin, kırk yıl önce dünya kamuoyunu hayli meşgul etmiş olan Sacco ile Vanzetti dâvasını sahneye çıkarıyor. Yetersiz delillerle, hatta ortada cinayeti kendisinin işlediğini itiraf eden bir başka sanık bulunduğu halde, 1927'de elektrikli sandalyeye oturtulan bu iki suçsuzun hazin hikâyesi, sosyal gelişmeleri zorla durdurmak isteyen aşırı sağ eğilimli iktidarların baskısı altında adalet müessesesinin bile ne büyük hatalara düşebileceğini gösteriyor.

Oynayanlar: Sahnede: Aydın Engin (Sacco), Tomris Atıcı (Rosa Sacco), Aras Ören (Vanzetti), Selçuk Uluergüven (Savcı), Kenan Işık (Yargın Thayer), Savaş Yurttaş (Avukat Fred Moore) v.s. Filmde: Tuncel Kurtiz (Polis), Erol Keskin (Komiser), Aydın Tezel (Tröst Temsilcili), Arif Erkin (Vali).

Beğendiğim: Tarihe geçmiş bir adlî hatayı çağımızda -ve nice acı tecrübelerden sonra- hortladığı görülen baskı ve terör eğilimlerine karşı uyana bir belge halinde sahneye çıkaran oyunun etkileyici dram yapısı. Sermet Çağanın, ilk defa, başarılı bir örneğini gerçekleştirdiği film katkısının sahnedeki oyunla kaynaşan ifadeli realizasyonu. Bellibaşlı rollerden Saccc-Manzetti ikilisinde Aydın Enginle Aras örenin, Savcı-Avukat-Yargıç üçlüsünde Selçuk Uluergüvenle Savaş Yurttaş ve Kenan Işığın, Rosa Sacco'da da Tomris Atıcının çizdikleri inandırıcı yüzler.

Beğenemediğim: Erol Keskin, Tuncel Kurtiz gibi profesyonel oyuncuların perdedeki güçlü oyunlarıyla, amatör oyuncuların -ne kadar kabiliyetli olsalar da- sahnedeki oyunları arasında beliren kaçınılmaz -ve kapatılmaz- fark...

Sonuç: Herşeye rağmen ilgiyle izlenen bir oyun. Reji -ve iyi işleyen dekor düzeni - bakımından cesaretli ve başarılı bir deneme.

Lûtfi AY

T.Ö.S. Tiyatrosunda "Suçsuzlar"
Bir adlî hatanın hikâyesi

Demiryolları idaresi de, Fransa içinde yapacakları yolculuklar için, kendilerine yüzde 20 oranında bir indirim tanımaktadır.

"Uluslararası Gençlik Karşılaşmaları"nın 500, kişilik her devresine ancak 100 kadar fransız genci alınmakta, 400'ünü de yabana ülkelerden gelen gençler teşkil etmektedir. Avignon Lisesinin yatakhanelerinde barındırılan bu gençler, 40'ar kişilik gruplara ayrılmakta ve çeşitli ülkelere mensup gençler -bu "karşılaşmalar"a gerçek anlamını kazandırmak için- gruplar arasına dağıtılmaktadır. Her grup, on günlük devre içinde, kendi hayatını ve faaliyetini yaşamaktadır. Meselâ, gece temsillerini görmekte, konferanslara ve açık oturumlara katılmaktadırlar. Ayrıca, o sırada Avignon'da bulunan rejisörlere, tanınmış sanatçılara ve tiyatro eleştirmenlerine çeşitli tiyatro sorunları üzerinde istedikleri soruları sorabilmektedirler.

Tiyatro temsilleri

1967 Festivali için Jean Vilar, beş ünlü sanatçıyı, beş yeni oyun çıkarmak üzere Avignon'a çağırmıştır.

Roger Planchon'un yönetimindeki Villeurbanne Şehir Tiyatrosu topluluğu, 11 Temmuz-6 Ağustos arasında, metnini ve mizansenini Roger Planchon'un hazırladığı "Maviler, Beyazlar, Kırmızılar yahut Sefihler"i ilk defa oynayacak ve Moliere'in "Tartuffe"ünü tekrarlıyacaktır.

1526 Temmuz arasında Jorge Lavelli topluluğu, Goethe'nin "Duygululuğun Zaferi" adlı eserini, Lavelli'nin mizanseniyle, ilk defa oynıyacak, Renault - Barrault yönetimindeki "Odeon - Theâtre de France" topluluğu da Jean Vauthier'nin Seneca'dan uyguladığı "Medea" trajedisini, gene Lavelli"nin mizanseniyle, tekrarlıyacaktır.

13 Temmuz -12 Ağustos arasında, Carmes Manastın avlusunda, Güneydoğu Bölge Tiyatrosu topluluğu, Antoine Bourseiller'nin yönetiminde, onun sahneye koyduğu, François Billetdoux'nun "Susun, ağaç hâlâ kımıldıyor" adlı yeni eseriyle Philippe Adriendn "La Baye-Deniz kıyısında bir pazar"ını ilk defa oynıyacaktır. Aynı topluluk, ayrıca, Le Roi Jones'un "Hayal yeraltı treni" ile "Köle"sini tekrarlıyacaktır.

29 Temmuz-14 Ağustos arasında, Brüksel Milli Operasının "XX. yüzyıl Balesi" topluluğu, Maurice Bejart'ın yönetiminde, kendi eseri olan, "Çağımız için Âyin'i ilk defa icra edecek ve Berüotz'u "Romeo ile Juliette" balesini tekrarlıyacaktır.

Film gösterileri, konserler

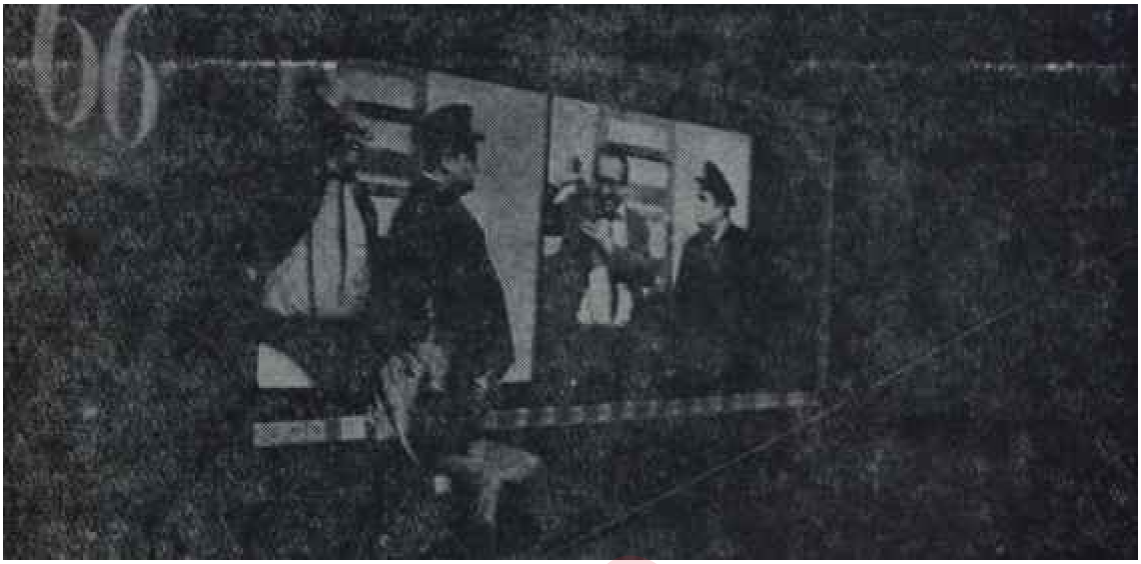
Avignon Festivalinde, bu yıl Jean - Luc Godard'ın filmleri de yer alacak ve 3 Ağustosta, Şeref Avlusunda, "Çinli Kadın" adlı filmi, ilk defa halka gösterilecektir.

Ayrıca, bütün festival süresince, her gün saat 17.30'da, Urbain V bahçesinde, çimenler üzerinde, genç virtüözlerin katılacakları, orkestra ve şan konserleri verilecektir.

Ve... Colloquium

Nihayet, Jean Vilar'la Michel Debeauvais'in düzenledikleri Avignon Colloquium'unda, bu yıl, birçok şehrin uzun vâdeli kültür politikaları ele alınacak, bunun -yaratma, tanıtma ve yayma, canlandırma, koruma gibi- çeşitli unsurları, ekonomik ve mali yönleriyle incelenecektir. Bu yıl, Colloquium çalışmaları için, ilk defa olarak, önceden hazırlanmış dosyalardan yararlanılacak ve bu çalışmalara, her yıl olduğu gibi, Gençlik Merkezi de temsilciler gönderebilecektir. Sanat ve sanatla ilgili yöneticiler, çevrelerinin büyük önem verdikleri bu Colloquium 29 Temmuzdan 3 Ağustosa kadar sürecektir.

S İ N E M A

"Kino-Automat"tan bir görünüş
Seç seç seyret!

Filmcilik

Bir sergiden öbürüne...

Sinema ortaya çıktığındanberi ne vakit bir dünya sergisi kurulsa, sinemacılar en yeni, en alışılmadık buluşlarını oraya taşırlar. Bu geleneğin temeli, sinemanın bulunuşunu izleyen ilk dünya sergisinde, yanı bu yüzyılın başında atılmıştır. Pariste 1900 yılının Nisanından Ekimine kadar süren bu sergide Lotus Lumiere 15 metre yüksekliğinde, 25 metre genişliğindeki dev perdesinde "dev sinema"sını gösteriyor: Berthon Dussaud, Jaubert " Phonorama"sıyIa,. Clement Maurice " Phono-Cine-Theâtre"ıyla, sesli sı nemanın ortaya çıkışından çeyrek yüzyıl önce sesli sinemanın ilk örneklerini veriyor; Valdemar Poulsen "'I elegraphone"uyla bugünkü ses alma makinelerinin atası sayılan çelik tel üzerine ses kaydıyla yine sesli film denemesini gerçekleştiriyordu. Ama 1900 Dünya Sergisinin en cüretli sinema denemesi, şüphesiz, Raoul Grimoin - San son'un "Cineorama"sıydı: Bir dev balonun sepetinde seyirciler yer alıyordu. Sepetin alt kısmı projeksiyon dairesi işini görüyordu. Burada bulunan or projeksiyon makinesi, 360 derecelik bir perdeye, birbirinin devamı olan görüntüleri yansıtıyordu. Balonun sepetindeki seyirciler, bu çember biçimindeki perdedeki görüntüleri seyrediyor» lardı. Dahası var: Gösterilen film bir balondan alındığı için, balonun sepetindeki seyirciler, kendilerini görüntülere kaptırıp balon gezisine çıkmış hissediyorlardı.

Her yer sinema

Paris sergisinden 67 yıl sonra Montreal'deki Dünya Sergisi, başta Grimoin - Sanson'un buluşu olmak üzere, öbür dünya sergilerinde yer almış olan birçok buluşları gelişmiş, daha mükemmel şekilleriyle tekrarlamakla birlikte, bunlara yenilerim de eklemektedir. Fransız yönetmen Gance'ın daha 1927'de kullandığı, sonradan Amerikana "Cinerama"ya, Sovyetler Birliğinde "Kinepanorama'ya yol açan "üçlü perde"si Montreal sergisinde de vardır. "Telephone Association", Grimoin - Sanson'un 67 yıllık "Cineorama"sım, bu kez balonsuz olarak, tekrarlamaktadır. Ama bunların yânısıra yeni buluşlar da vardır. Kanadanın iki denemesi bunlardandır. Denemelerden birinde, büyük bir sinema perdesi onbeş dik dörtgen ve kareye bölünmekte, bunların her birinde birbiriyle ilgili veya ilgisiz görüntüler oynamaktadır. Öbür deneme daha şaşırtıcıdır. "The Story of Man - İnsanın hikâyesi" adlı 45 dakikalık bir film için Özel olarak beş katlı bir bina yapılmıştır. Binanın her katında birçok koridor ve oda bulunmaktadır. Bu penceresiz odaların duvarları sinema perdesidir. Seyirciler binayı gezdikçe her perdede Girit adasındaki lâbirente dalıp canavar Minotaur'u öldürmek için dolaşıp duran Theseus'un macerasının bir bölümünü seyretmektedirler.

Kanadanın, seyircinin başını döndüren bu buluşuna karşılık, Çekoslovakya, seyirciyi düşünmeye ve filmin kuruluşuna doğrudan doğruya katılmaya, yönelten bir buluş getirmektedir. "Kino - automat" denilen bu usulde, normal bir film, geniş bir perdeye yansıtılmaktadır. Ancak, filmin konusunun önemli dönüm noktalarında perde ikiye bölünmekte, perdedeki olay bir sonuca bağlanmayıp kalmakta, perdenin önüne gelen yıldız, seyircilere, o olay için iki ayrı sonuç teklif etmektedir. Seyirciler bunlardan hangisini tercin ediyorlarsa, bunu koltuklarındaki düğmelerden birine basarak belirtmektedirler. Her seyircinin oyu, perdenin dikdörtgen çerçevesindeki ışıklı, küçük levhalarda görüldüğü gibi, ayrıca oylamanın toplam sonucu da ikiye bölünmüş perdenin her bir yanında gösterilmektedir. Filmin duraklamış olan konusu, bu oylamanın sonucuna

göre devam etmektedir. Böylelikle bütün filmin ilerleyişi sırasında seyirci defalarca işe karışmak, konuyu şu veya bu yöne saptırmak imkânını sağlamaktadır.

Festivaller

Moskova 1967

Beşinci Uluslararası Moskova Film Festivali, geçen hafta. Festival Düzenleme Komitesi Başkanı Aleksey Romanofun bir konuşması ve. onun ardından, yarışmaya katılan ilk iki filmin gösterilişiyle başladı. Filmlerden biri, geçen yılki Ankara Uluslararası Kısa Film Yarışmasının birinci ödülünü kanadan bir yönetmenle paylaşan genç sovyet yönetmen Mihail Boginin "Zossia"-sı, öbürü de fransız yönetmen Costa Gavros'un "Un homme de trop-Fazladan bir adam"ıydı. Bu yılki festivale 57 ülke katılmaktaydı. Bellibaşlı batılı ülkelerden Fransa, Gavros'un yukarıda adı geçen filminden başka Louis Halle'ın "Le voleur-Hırsız"ını; İtalya, Dino Risi'nin "Operazione San Gennaro - San Gennaro harekâtı"nı; İngiltere, Fred Zinnemann'ın "A Man For Ali Seasons- Her mevsimin adamı"nı; Amerika ise Robert Mulligan'm "Up the Down Staircase"ını göndermişti.

20 Temmuza kadar sürecek olan Beşinci Moskova Festivalinin şimdiye kadarki en önemli olayı, amerikan sinemasının ve sinemacılarının Moskovada giriştikleri "yakınlaşma" teşebbüsüdür. Her ne kadar Sovyetler Birliğinin son Ortadoğu buhranında İsraile karşı tutumu yüzünden Elizabeth Taylor; Richard Burton, Tony Curtis gibi. "museviden fazla musevi" yıldızlar Moskovaya gitmekten vazgeçmişlerse de, amerikan sinema endüstrisi şimdiye kadar hiç bir festivale bu yılki Moskova Festivalindeki kadar geniş ve gösterişli şekilde katılmamıştır. Amerikan sinema endüstrisinin 2 milyon liraya yakın para harcıyarak giriştiği bu "yakınlaşma taarruzumda amerikan - sovyet sinemacılarını biraraya getiren 700 kişilik ziyafet, 75 kişilik bir resmî amerikan heyeti, yarışma dışında yer alan yarım düzineden fazla film "Grand Prix - Büyük ödül", "Who's Afraid of Virginia Wolf - Kim korkar hain kurttan?", "The War Wagon - Savaş arabası", Ship of Fools Budalalar gemisi", "The Professionals - Profesyoneller", "Young Americans - Genç amerikalılar", "in the Heat of the Night - Gecenin sıcağında", "Hombre" Follow Me Boys-Arkamdan gelin çocuklar"- gibi hususlar bulunuyordu. Shirley McLaine, Jennifer Jones, Sandra Lee, Sydney Poitier, King Vidor, Stanley Kramer, Anatole litvak, Robert Mulligan, Amerikan Sinema Yapımcıları Derneğinin Başkam Jack Valenti -ki "yakınlaşma taarruzu", Başkan Johnson'un eski özel danışmanı olan bu zatın fikridir-, Taylor, Burton ve Curtis'in yokluğunu fazlasıyla unutturan başlıca simalardı.

Asıl festivalin yanısıra 16 ülkenin katıldığı Çocuk Filmleri Festivalinden başka bir de, yabancı sinemacıların ısrarlı istekleri üzerine sovyet sinema tarihinin en önemli eserlerinden bazılarını içine alan bir program da düzenlenmişti. Bu programda Eisenstein'ın . "Potemkin zırhlısı", "Ekim", Pudovkinin "Ana", "Sen Petersburgun sonu", "Cengiz Hanın vârisi", Dovjenkonun "Toprak", "Şçprs" gibi filmleri yer almaktaydı.

MATBAACILIK — Balıkesir milletvekili Dr. Ahmet İhsan Kırımlının başkanlığı altında Sakarya milletvekili Nuri Bayar ve Ajans-Türkün Umumi Neşriyat Müdürü Necdet Evliyagil ,15 Temmuz günü Amerikaya uçacaklar, Rockfeller'in özel davetlisi olarak bir ay türeyle Amreikayı dolaşacaklardır. Bu arada Evliyagil, Washington'da Metro Graphic matbaası ile Ajans-Türk arasında yapılacak işbirliği toplantılarına katılacaktır. Aydın milletvekili İsmet Sezgin ise, safrakesesinden âni olarak rahatsızlanıp Hacettepeye kaldırıldığından, Temmuz ayı sonunda heyete Amerikada katılacaktır. Heyet, ayrıca, Kanada Fuarım da gezecektir.

Bir baştan bir başa Birleşik Amerika... ancak bizimle.

Ne gün isterseniz sizi o gün götürürüz.

Önce sizi New York'a götüreceğiz. ***Eğer California'ya gitmekte iseniz, Neıv York'u ziyaretiniz, bilet ücretini-*** *ze tek bir kuruş ilâve etmeyecektir,* ***Bundan başka, günlük yeni jet sefer-*** *ferimizden biri ile şimdi sizi New* ***York!tan doğruca San Francisco'ya*** *uçurabiliriz. Bu yıl* Birleşik Ameri-**ka'yı keşfetme yılıdır. PanAm se-yahat acentelerinde bütün tafsilâtı** bulabilirsiniz. Bizimle gittiğiniz yer **neresi olursa olsun, mevcudun en** iyisi ile uçtuğunuzu farkedeceksiniz. **Bu da güzel bir histir.**

Dünyanın en tecrübeli havayolu **PANAM**

Atlantikte Birinci Pasiffkte Birinci Latin Amerikada Birinci Dünya Turunda Birinci

T A R İ H

Bolşevik İhtilâli VIII

Romanofların sonu

Romanofların devrilmesiyle birlikte Rusyaya dönmüş olan bolşevikler ve sosyalist ihtilâlin sürgündeki liderleri iktidarda burjuvaları, burjuvaların başında da fiilen Kerenskiyi buldular. Kerenski hakkında hiç iyi düşünmüyorlardı. Bu genç avukat da nereden çıkmıştı? Troçki Kerenskiden şöyle bahsediyordu:

"— İhtilâlin terazisinde hiç de ağır basmayan ve tıpkı Milyukofun savunduğu menfaatleri savunan bu genç hukukçu.."

Lenin ise daha merhametsizdi:

"— Kerenski Bakan, ha? Bu, ihtilâle ihanettir.."

Bütün Rusyada her şey o kadar karışıktı ki İhtilâle ne ihanettir nedeğildir, bunu dahi kimsenin söyleyecek hali yoktu. Despotik, anlayışsız, sevilmeyen, modern hiç bir sosyal ve ekonomik anlayışı bulunmayan çarlık rejimi devrilmişti. Sokakta devrilmişti. Sokak kalabalığım yıllardır sosyalistler ihtilâl fikriyle beslemişlerdi. Ama idare bir bolşevik idaresi olmamıştı. Daha ziyade halk idaresiydi ve halk, kendisine yol arıyordu.

Bu arada da ufak intikamlarım alıyor, içine ukte olmuş hususların neler olduğunu belli ediyordu. Meselâ Rasputin, o törenle gömüldüğü kilisesinden çıkarıldı, cesedi bir ormanın kenarında yakıldı ve külleri dört bir tarafa savruldu.

Eski çar ile ailesinin durumlarını da halk fazla iyi buluyor, İhtilâlin onlara müsamahakâr davrandığını homurdanarak söylüyordu. Çarlar, ellerinde kudret tutarlarken hiç öyle davranmamışlardı..

Romanofların hayatlarının kurtarılması için uğraşan, Adalet Bakanlığında Kerenski oldu. Ordu, başında bir Grandükün kalmasına rıza göstermemiş, Çar Nikolanın tahttan feragatini takiben tekrar Başkomutan olan Grandük Nikola istifa ettirtilerek yerine bir sıra generali, General Aleksiyef getirilmişti. Sovyet, çar ailesinin tevkif edilmesini istiyordu. II. Nikola General Aleksiyef vasıtasıyla Hükümetten, ailesi mensuplarıyla birlikte İngiltereye gönderilmek müsaadesini istedi. Kral V. George kuzeniydi. Talep, Londra Hükümetine ulaştırıldı. Başbakan Lloyd George idi. Lloyd George hükümetinin mutabakatını kendi kralına bildirdi. Fakat Kral, Çariçenin bir alman olmasının işçi Partisini tedirgin etmesinden ve partilerarası kurulmuş Mukaddes İşbirliğinin bozulmasından korktu. Hükümetinin mutabakatına iştirak etmedi. Çariçenin uğursuzluğu devam ediyordu. Kuzeninin endişesi, sonda Nikolanın ve ailesinin bolşevikler elinde katledilmesine yol açacaktır.

Nikola, Mogilefteki genel karargâhta az kaldı. Hükümet bu sırada kendisine, Çarkoy - Selodaki Aleksandr sarayında mahpus kalacağı kararını General Aleksiyef vasıtasıyla tebliğ etti. Nikola Aleksandr sarayına muhafaza altında götürüldü. Orada Muhafız Alayından bir albay kendisini karşıladı. Resmi adıyla Albay Romanof meslekdaşına elini uzattı. Albay, eski çarın elini reddetti:

"— Ben bir halk çocuğuyum, Halk size elini uzattığı zaman siz onu sıkmadınız."

Hapishaneleri bir saraydı ama, gene de bir hapishaneydi. Bu Altın Kafeste şartlar gittikçe güçleşti, sertleşti. Nikola bol bol okuyor, fakat bahçeye: çıktığında muhafaza altında dolaşıyordu. Çariçe kocasını sadece yemek ve çay saatlerinde görebiliyor, bu görüşmede bir subay hazır bulunuyordu ve konuşmala-

HİKÂYENİN ÖZETİ

Rusya, çarların gündengüne şiddetini artıran mutlak İdareleri altında bir isyan, terör, suikast havası yaşamaktadır. Aydınlar hapsedilip sürülmekte, halkın üzerine ateş açılmaktadır. İdareciler, sosyal ve fikri uyanış karşısında şaşkındırlar ve kurtuluşu, şiddete başvurmakta bulurlar. Bu yüzden, idarecilerle yüksek subaylar zaman zaman öldürülürler. Asker, işçi ve halk, gündengüne, Saraya karşı birleşir. II. Nikola günleri, Rusya için uğursuzluk günleridir. "Kanlı Pazar"ı halk unutamamaktadır. Potemkin zırhlısı Sarayı topa tutar. Başbakan Stolipin ve Sahte Papaz Rasputin öldürülür. Rusya okumakta, eğlenmekte, kan dökmektedir. Nihilistler, anarşistler ve marksistler yeni bir hava estirmektedirler. Grevler birbirini kovalar ve polis, halkla, işçilerle çatışır. Askerler işçileri desteklemektedir. Rus burjuvazisi meşrutî bir İdareye taraftardır, sol kanat ise cumhuriyet istemektedir. "Rus marksizminin babası" Plekhanof, Lenin ve Stalin Rusya dışındadırlar. Rusyadaki gelişmeyi izlemekte ve yönetmektedirler. Duma şaşkın ve çaresiz, II. Nikola mütevekkil, Çariçe kayıtsız, halk sinirlidir. 8 Mart 1917'de Petrogradda isyan patlak verir. Molotof ve Kalinin halkı Saray aleyhine kışkırtmaktadırlar. Polis halka ateş açar. Askerler işçilerle ve halkla birleşir, kızıl bayraklar açılır. Silâh depolan kırılır, Orora kruvazörü ele geçirilir, halk Sarayı basar. Sokağa halk hakimdir. Duma, halkla anlaşması için Kerenskiyi görevlendirir. Hapishaneler zaptedilir, mahkûmlar bırakılır. Geçici komitenin yanında bir de İşçi Sovyeti kurulur. Sovyet, Potemkin Sarayında toplanmıştır. Çar II. Nikola, Çarkoy - Seloya dönmek üzere sıfır numaralı katar "ma biner. Sovyet, "1 numaralı prikaz"ı yayınlar. Tebliğ, önemlidir. Çar II- Nikola, 15 Mart günü, tahttan feragat ettiğini bildirir. Kerenski duruma hakimdir. Bir Geçici Hükümet kurulur. Romanofların saltanatı son bulmuştur.

Bu sırada Lenin, Zürihtedir. Plekhanof ise San Remoda bulunmaktadır. İkisi de, ihtilâlin patlak verdiğini, bulundukları yerde duyarlar. Troçki ise New York'ta yaşamaktadır. Rusyada proletarya ihtilâli başlamıştır. Lenin, Plekhanof ve Troçkinin arzusu, hemen Rusyaya geçip, ihtilâle yön vermektir.

Hikâye devam etmektedir.

rın rusca yapılması mecburiyeti vardı. Halk zaman zaman sarayın demir parmaklıklarının arkasında birikiyor ve şirkte bir maymun seyreder gibi eski imparatorluk ailesini seyretmek istiyordu. Kerenski, İmparatorun vaktiyle binmiş olduğu bir otomobille sık sık Çarkoy-Seloya geliyor, Nikolayı görüyordu.

Karışık bir memleket

Karışıklık sanat hayatında bile 'hissediliyordu. Bale üstadı Diagilef Romada, İtalyan Kızılhaçı menfaatine bir temsil tertiplemiştir. Bestekâr İgor Stravinski de oradadır. Diagilefin bir derdi vardır: Temsilde İtalyan millî marşı çalınacaktır. Rus milli marşı da.. Ama rus milli marşı "Tanrı Cart korusun.." diyedir. Halbuki artık Çar yoktur. Tanrı kimi koruyacaktır ki? -Çarı da korumamıştır ya..-

Romada Diagilef düşünür. Meşhur "Volga-. Volga.." türküsü vardır. Bu, bir marş haline sokulamaz mı? Strscrinski bütün gece çalışır ve bunun orkestra için notasını yazar.. Rus millî marşı diye o gece bu çalınır.

Başka hadiseler Petrogradda cereyan etmektedir. Başkentte hayat normale avdet etmiştir. Sokak lâmbaları artık yanmaktadır. Tramvaylar işlemekte, arabalar dolaşmaktadır. -Otomobiller o kadar azdır ki.. Tiyatrolarda perdeler açıktır. Zaten Rusyadaki ihtilâllerin bir özelliği sanat müesseselerinin en cümbüşlü akşamlar bile dolu bulunmasıdır. Yalnız artık, tiyatroların işçileri de kendilerini temsilin bir parçası saymaktadırlar.

Meşhur aktris Roçina, Ostrovskinin "Fırtına"sını oynamaktadır. Roçina aynı zamanda bir kontestir: Kontes İgnatiyef. Mısırlı gibi giyinmiştir. Zengin bir elbisesi vardır. Başında kıymetli bir taç taşımaktadır. Roçina piyesin en önemli kısmındadır. Uzun bir monolog yapacak, hislerini anlatacaktır. Buna hazırlanır. Dinleyiciler de tiradı beklemektedirler» Sahnede birden, bir küçük gürültü olur. Bir ufak kız, bir halk kızı, fındık yiyerek sahneye çıkmıştır, Roçinayı seyretmekte-

Bu, tiyatrolarda ilk hadise değildir. Daha önce de, işçiler piyesler oynanırken siyasî toplantılar yapmışlar, oyunları aksatmışlardır.

Rus marksizminin babası, bu Plekhanoftur. Plekhanof sadece, marksist fikirleri Rusyaya ilk getiren adam değildir. Aynı zamanda Mark-.. sa sadakatte Leninin daima ilerisinde olmuştur. Lenin, Marksın fikirlerini zamana ve zemine uydurmuştur. Yani, sonradan bolşeviklerin başkalarım itham edecekleri suçu işlemiştir; Revizyonizm! Ama- Bolşevik İhtilâli de Lenin sayesinde gerçekleşmiştir.

İlk şaşkınlık anı geçtikten sonra Roçina kuta, sahneyi sessizce terketmesini işaret eder. Halk kızı omuzlarını silkmekle yetinir. Dipte bir de işçi vardır. Sanatkâr ona işaret eder. Adam, son derece kaba bir el hareketiyle cevap verir. Roçinanın sinirleri en son hadde gerilmiştir.

Durur ve bağırır:

"— İşçiler sahneye gelsinler.."

İşçiler, oldukça mahcup, fakat kararlı olarak, postallarıyla sahnede ilerlerler. Roçina sorar:

"— Kim çağırdı, bu kızı tiyatroya?"

Cevap yok.

"— Kim getirdi, bu kızı?"

İşçilerin en yaşlısı, şefleri, mukabelede bulunur:

"— Bize böyle hitap etmeye, kimsenin hakkı yok.. Artık hepimiz eşitiz!"

Roçina haykırır:

"— Ya! Demek artık hepimiz eşitiz.. Öyleyse, al bunu, gel sen oyna.."

Taçını kafasından çıkarır ve işçinin suratına fırlatıverir- Perde o an kapanır.

Fakat işçiler, fazla ileri gittiklerini anlamışlardır. -Böyle bir hadise, sonradan kurulacak Bolşevik Rusyada cereyan etseydi, işçi kendisini bir Sibirya kampında bulurdu-. Roçinaya, oyuna devam etmesi için ricada bulunurlar. Sanatkâr perde tekrar açıldığında bütün işçileri yeniden sahneye çağırır. Onlar, alenen af dilerler. Roçina der ki:

"— Şimdi postallarınızı çıkarın. Kulislere geçin ve ses çıkarmadan seyredin.."

Bütün bunlar, Rusyada her şeyin nasıl karışık olduğunu gösteren sahnelerdir.

Esas mesele: Harp!

prens Ojen Lvof hem Başbakan, hem İçişleri Bakanıdır. Hükümetini bazen, eski devirde yapıldığı gibi Mari Sarayında, bazen İçişleri Bakanlığında toplamaktadır. İçişleri Bakanlığındaki toplantı salonunda eski başbakanların resimleri vardır. Bakanlardan bilhassa Taran Bakanı Şingaref, Kiyefte vurulmuş olan Stolipinin portresini ibretle seyretmektedir. Stolipin vaktiyle, bolşeviklerden bahsederek demiştir ki:

"— Bunlar hepimizi, sizi ve beni, kim bir yelek taşıyorsa onu, öldüreceklerdir.."

Şingaref bu sözü hatırlamaktadır, zira köylüler ayaklanmış haldedirler. Stolipinin tarım reformu kanunları hâlâ yürürlüktedir. Ama Stolipin bunları gereği gibi tatbik etmek için yirmi yıllık bir barış devresine muhtaç olduğunu söylemişti. Halbuki bu devre kendisine verilmemiştir. Onun için kulaklarla halen topraksız köylüler yer yer vuruşmaktadırlar-

1914'te harp patlayınca 10 milyon mujik ve 2 milyon at silâh altına alınmıştır. Yani taran alanından çekilmiştir. Mujikler şimdi cephelerden kaçıp köylerine gelmekte ve toprak yağmasına katılmaya çalışmaktadırlar. Bu yüzden, Harbiye Nazırı Guçkofun da başı derttedir. Bir yandan meşhur 1 numaralı prikaz, diğer taraftan bu toprak işi ordudan firarları ve disiplinsizliği inanılmaz ölçüde arttırmıştır. Ordu harbetmek istememektedir.

Böylece, Dışişleri Bakanı Milyukof da müşkül duruma düşmektedir. Müttefiklerine ne diyecektir ki?. Milyukof Sovyetten habersiz müttefiklerini temin eder: Kesin zafere kadar Rusya savaşacaktır!

Fakat, Rusya adına Milyukof konuşabilecek durumda mıdır ki?

Dünyanın ve Rusyanın dört bir tarafından dönen bolşevikler, esas ihtilâlciler başka hava çalmaktadırlar: Derhal barış yapılmalıdır! Bolşevikler daha Çarın tarhttan feragatisin ertesi günü Nikola tarafından balerin Kşesinskayaya hediye edilmiş olan saraya el koymuşlar, onu kendi merkezleri yapmışlardır. Dilber Kşesinskaya bu çeşit muamelelere alışık değildir. Ama yaptığı bütün müracaatlar neticesiz kalır ve bolşevikler Kışlık Saraya bakan bu küçük saraydan çıkmazlar. Orada son derece kesif bir faaliyetin içindedirler: İktidarı burjuvaların elinden koparıp almak!

Sürgünden dönen yaman bolşevikler içinde Stalin vardır. Kamenef gelir gelmez,ayağının tozuyla, Pravdanın öyle bir sayısını hazırlamıştır ki bütün Başkent o gazeteden bahsetmektedir.

Dönenler aynı zamanda menşeviklerdir de.. Menşevikler, rus gibi düşünmekte devam etmektedirler. Harp, zaferle sona erdirilmelidir! -Üstelik onlar Marksa sadıktırlar: Proletaryanın iktidarı bir burjuva iktidarını takip edecektir. Onun için menşevikler burjuva iktidarını tasvip etmektedirler. Bu iktidar sırasında proletarya bilinçlenecek, iktidara lâyık hale gelecek, memleketin başına geçecektir. Menşevikler, bolşevikler tarafından ileri sürülen "derhal iktidar" fikrine bundan dolayı karşıdırlar. Proletarya böyle bir göreve hazır değildir ki ve Marks proletarya diktatoryasının kurutuşunu bu şekilde görmemiştir ki-.

Müttefiklerin müsaadesiyle ve onların vasıtasıyla sürgünden Rusyaya dönen "rus marksizminin babası" Plekhanof bu görüşün başlıca şampiyonudur.

"Rus marksizminin babası"

plekhanof San Remodan Parise geçti. Oradan Manş kıyılarına gitti ve bir ingiliz torpitosuyla İskoçyaya çıktı. İskoçyadan gayrımuntazam konvoylar harp gemilerinin refakatinde İskandinavyaya seferler yapıyorlardı. "Rus marksizminin babası" İsveç yolundan ve Finlandiya üzerinden Petrograda 13 Nisan 1917'de vardı.

O gün, Petrogradın Finlandiya istasyonunda muazzam bir kalabalık vardı. Halk daha geceden sokaklara dökülmüştü. Sovyetin Yönetim Kurulu çalışmaları tatil etmiş ve kalabalığın başına geçmişti. Bütün sosyalistler marksist düşünceyi Rusya hudutlarından içeri sokan ve tam 38 yıldır sürgünde yaşayan Plekhanofu karşılamak için birleşmişlerdi. Plekhanof sosyal demokrasinin en mümtaz teorisyeni sayılıyor ve ihtilâlci düşünceyi, ihtilâlci ruhu şahsında temsil ediyordu.

Finlandiya istasyonunda halkın beklediği bir tanrıydı. Halbuki trenden, veremin bitirdiği hastalıklı bir adam indi. Plekhanof kafilenin başındaki otomobile bindi. Karşılayıcılarını selâmlıyor, fakat heyecandan sesi çıkmıyordu. 22 yaşında bu topraklardan ayrılmıştı. Zafer günü tam 38 yıl sonra gelmişti.

Kafile doğruca, Sovyetin bulunduğu saraya geldi. Plekhanofun kulağına fısıldamışlardı:

"— Bu halkın istediği barıştır!"

Plekhanof Sovyetin genel kuruluna kısık bir sesle hitap etti:

"— Harbi bitirmek ve harbi zaferle bitirmek lâzımdır. Size hem bir sosyalist, hem de vatansever olmanın kabil bulunduğunu öğretmeye geldim.."

Halbuki, barışseverlerin Plekhanoftan bekledikleri bu değildi. Böylece "rus marksizminin babası" daha baştan kendi muazzam itibarını zedeledi.

Plekhanof la birlikte, aynı trenle, müttefik memleketlerin komünistleri de Petrograda gelmişlerdi. Onlar da yeni Rusyanın harbe devamının sağlanmasının peşindeydiler. Delegeler ruslardan fazla bir ilgi görmediler. Ortadaki çelişme açıktı. Halk barış istiyordu. Bu arzusu, Plekhanof gibi kimseler tarafından bile görülmüyor, anlaşılmıyor ve bu arzunun kuvveti gereği gibi takdir olunmuyordu.

Ama uzakta, teşhisini gene doğru koyan biri vardı: Lenin! Lenin, daha İsviçreden görüşünü söylemişti: Derhal barış!

Plekhanof ihtilâli memnunlukla karşılamış, bunun, beklediği ihtilâl olduğunu kavramıştı. Ama Petrograddaki ilk günleri emekli marksiste havanın başka türlü gelişmekte olduğunu hissettirdi. Bir sabah Pi-

Lenirt, İsviçreden Rusyaya dönerken Stokholm sokaklarında, Stokholm Belediye Başkanıyla birlikte. Leninin üzerindeki elbise de, palto da, şapka da yenidir. Bunları, İsveçten almıştır. Sadece elindeki şemsiye eskidir. Lenin bütün hayatında daima son derece mütevazı olmuş, hiç bir lüksü benimsememiştir.

Leninin bu heykeli gerçek bir anı göstermektedir: Romanofların devrilmesini takiben Petrograda ayak bastığında bir zırhlı otomobilin üzerine çıkmış ve halka oradan hitap etmiştir. Leninin Başkente gelişi Plekhanofun gelişinden çok daha renkli olmuştur. Zaten Lenin kütleleri sürüklemekte son derece mahir olduğunu kolaylıkla ispat etmiştir.

yer-ve-Polün duvarları dibinden geçiyordu. İçerisi Çarlık, devrinin sorumlularıyla doluydu. Plekhanofun yanında bir fransız gazeteci vardı. "Rus marksizminin babası" buruk bir edayla:

"— Üç ay sonra sıra bana gelecek" dedi.

Lenin ve mühürlü vagon

Müttefikler rus mültecilerden bazılarının memleketlerine dönmesini kolaylaştırıyorlar, fakat bazılarının dönmesine de müsaade etiniyorlardı. İzin verdikleri, yeni Rusyanın harp gücünü teşvik edecek olanlardı. Buna mukabil "Derhal barış !" taraftarlarına katiyen imkân tanımıyorlardı. Cenin bunların arasındaydı..

Lenin "Uzaktan Mektupları"na devam ediyor ve fikirlerini tam bir açıklıkla Rusyadâki taraftarlarına bildiriyordu. Bolşevik lidere göre ihtilâl bir sürpriz şeklinde kabuk değiştirmeyecekti. Aksine, son derece hesaplı bir takım hareketlerle, plânlarla, taktikle Leninin arzuladığı yönü alacaktı. Lenin Markstan -ve su katılmamış marksistlerden- bir noktada ayrılıyordu. Proletaryanın Rusyada iktidara el koymak için daha beklemesine, burjuvalara kendi idarelerini kurmak fırsatını vermesine ihtiyaç yoktu. Proletarya kâfi derecede gelişmişti. İktidara hazırdı. Bir intikal devri lüzumsuzdu.

Lenin Marksa ve onun daha sadık müritleri olan menşeviklere bir başka noktada daha karşıydı: Proletarya, yani işçiler iktidara el **koy**mak için köylülerin de desteğini sağlamak zorundaydı. Bolşevikler liderlerinin bu görüşünü de benimsiyorlardı. Burjuvalarla değil, köylülerle işbirliği yapılarak iktidara gidilecekti.

Leninin, Romanofların devrilmesinden bu yana taraftarları için çizdiği siyasî program Müttefikleri endişelendirmekteydi. Program şuydu: Çar tarafından aktedilmiş andlaşmaları tanımamak ve bunlardan gizli olanları açıklamak; Sovyetlerin barış şartlarını ilân etmek; sömürgelerden vazgeçmek, baskı altında tutulan veya haklarından mahrum milletlere haklarını iade etmek; bütün dünya proletaryasını kendi burjuva hükümetlerini devirmeye çağırmak; harp borçlarını kapitalistlere ödetmek; kadınları ey işlerinden ve mutfaklarından çekip almak ve proleter milis kuvvetlerine katmak; istihsal vasıtalarını ammenin malı yapmak.

Bu şartlar kabul edilmediği takdirde söz silâhların olacak ve harp, dünya çapında bir proletarya ihtilâli şekline dökülecekti.

Tabii İngiltere ve Fransa hükümetleri böyle bir programın sahibini, programını gerçekleştirebilsin diye Rusyaya göndertecek değillerdi. Leninin yaptığı talebe, bunlar menfi cevap verdiler.Churchill şöyle diyordu:

"— Bu veba mikrobunu Rusyaya göndertmemeliyiz."

O zaman Lenine, bulunduğu İsviçreden Petrograda geçebilmek için tek yol kalıyordu: Almanya tizeri. Bunun içinse, Rusyanın harp halinde bulunduğu Almanyadan izin almak lâzımdı. Bolşevik ihtilâlinin lideri bunu yapmakta tereddüt etmedi.

Lenin, alınanlarla işbirliğinin bîr vatan hıyaneti teşkil edeceğini kendi vicdanında hiç düşünmedi. Lenin için hayatta tek gaye vardı: Bolşevik ihtilâlini muzaffer kılmak. İnsanlığın büyük mutluluğunun bu olduğuna Öylesine inanıyordu ki ö hedefe götürecek her yol meşru ve mubahtı. Aksine, böyle bir yol varken onu, bir takım burjuva düşünceleriyle reddetmek davaya asıl ihanetti. İhtilâlin zaferine yardım edecek her çare ahlâkiydi. İhtilâli en-

gelliyecek her hareket gayrıahlâkîydi.

Lenini düşündüren başka şey oldu: Acaba vatan hainliği damgası Rusyadaki işini güçleştirir miydi? Güçleştirmeyeceğine çabuk kani oldu. Rusyada büyük kütlelerin her ne pahasına olursa olsun barışa kavuşmayı özlediklerini biliyordu. Kendilerine barışı vaad eden adamın peşinde koşmakta bu kütleler fazla tereddüt göstermeyeceklerdi.

Bernde Leninin adamları alman elçiliğiyle temasa geçtiler. Teklif ettikleri, resmen bir pazarlıktı: İsviçredeki bir takım rus mültecisi almanların izniyle memleketlerine döneceklerdi. Buna mukabil aynı sayıda alman esiri Almanyaya iade edilecekti.

Petrogradda Kerenski ve öteki sosyalistler bunu doğru bulmadıklarını bildirdiler. Geçici Hükümetin Dışişleri Bakanı Milyukof Lenine:

"— Londradan ve Paristen sizin geçişinize müsaade etmelerini isteyelim" cevabını verdi.

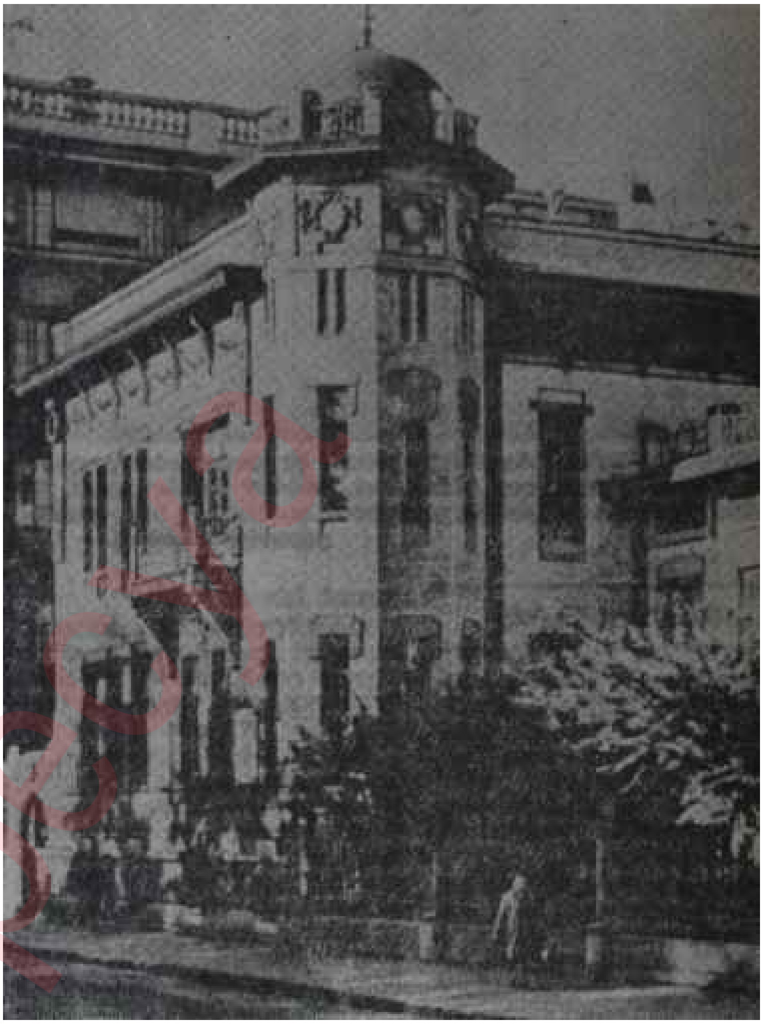
Fakat yapılan teşebbüsler bunun bir oyalama olduğu kanısını çabuk doğurdu. Lenin için gene tek yol, Almanyadan geçen tren hataydı. Bu müsaadenin Berlin hükümetinden alınmasında İsviçre sosyalist partisinin genel sekreteri Fritz Platten Leninin başlıca yardımcısı oldu.

Platten alınanlardan kurşun mühürlü bir vagonun Lenin ile otuz kadar arkadaşının emrine tahsis edilmesini sağladı. Berimin şartları hafif değildi: rus muhacirlerin alm anlarla hiç bir münasebeti olmayacaktı; kendi yiyeceklerini kendileri alacaklardı; Rusyaya varır varmaz aynı sayıda alman esirinin serbest bırakılmasının temini için çalışacaklardı. Tabii aslında almanlar, bu Truva Atını Rusya kendileriyle ikili bir barışa razı olsun diye gönderiyorlardı.

Platten 9 Nisan sabahı Zürih İstasyonunun karşısındaki Zahringer Hof'ta otuz rus muhacirini topladı. Hepsi tam birer rus gibi giyinmişlerdi. Ellerinde çantalar, paketler, sepetler vardı. Vagonları 2. ve 3 mevkiydi. Tren hareket ederken hep bir ağızdan La Marseillaise'i ve başka fransız marşlarını söylediler. Yolcuların arasında Lenin ile Krupskayadan başka Zinoviyefler, fransız Ines Armand, Radek, Abramoviç, Safarof, Olga Raviç gibi bolşevik ileri gelenleri vardı.

Alman hududunda özel bir vagon rus mültecileri bekliyordu. Alman askerleri vagonun etrafında tertibat almışlardı. Kapılardan üçü kurşunla mühürlüydü. Bir, dördüncü kapı, Platten rusları vagonun içine yerleştirebilsin diye açıktı. İsviçreli sosyalist yolda bu kapıdan inip binebilecek, yiyecekleri sağlayacaktı. Bir alman subayı vagonun ortasına tebeşirle bir hat çizdi. Hattın pencere tarafı Almanya, kompartıman tarafı Rusyaydı. Almanlarla sadece Platten konuşabilecekti. Almanlar Rusyaya gönderdikleri bu grupun tam bir veba mikrobu olduğunu mükemmelen biliyorlardı.

Lenin son derece heyecanlıydı, fakat bunu arkadaşlarına, hiç belli etmiyor, onların da sakin görünmelerini istiyordu. Tren Stuttgart'tan, Franfurttan ve Berlinden geçti. Baltık denizine doğru çıktı. Alman toprağı Sassnitz'de bitti. Platten'in geri dönmesi lâzımdı. Yolcular sayıldılar. Tamam oldukları görüldüğünde vagonun kurşun mühürleri çözüldü.

Lenin Petrogradda ilk, kendi bolşeviklerinin Çarın eski gözdesi Kşesinskayadan zorla zaptettikleri ve merkez yaptıkları eve gitmiş, orada partisinin yöneticileriyle, militanlarıyla görüşmüştür. Lenin partiyi, halk kütlelerinden daha az solda bulduğunu saklamamış ve onu tam sola götürmüştür.

Lenin Nisan 1917'de Petrograd Sovyetinde ilk konuşmasını yapıyor. Bu konuşma bolşevik liderin gerçek temayülünü ve politikasını açıklayacak, Sovyette yuhalanmasına sebep olacaktır. O tarihte Petrograd Sovyeti burjuvalarla işbirliği yapılmasına, taraftardı ve bir proleter diktatoryası için zamanın henüz gelmediğine kaniydi.

İhtilâlin lideri Rusyada

Bir İsveç gemisi rıhtımda bekliyordu. Gemi 13 Nisanda, Trölleborg limanına müteveccihen demir aldı. Hava fırtınalıydı. Lenin, Zinoviyef ve Radek haris hemen herkesi [ideniz tuttu. O üçü güvertede sonu gelmez tartışmalar yapıyorlardı. Konuştukları istikbaldi.

Trölleborg'ta Stokholm için özel bir katar hazırlanmıştı. İsveç başkentinde sosyalistler, başlarında Belediye Başkanı Cari Lindhagens, Lenine muazzam bir karşılama töreni tertiplemişlerdi.

Bolşevik lider doğruca Regina oteline'ufâl Sırtında eski püskü elbisesi vardı. Dostları Petrograda böyle gidemîyeceğini söylediler ve onu bir dükkâna götürdüler. Lenin icradan bir çift pabuç, bir takım elbise ve küçük bir melon şapka satın aldı. İsveç Komünist Partisinin Genel Sekreteri Otto Grimlund kendisine, bir takım elbise daha satın alması için ısrar ettiğinde Lenin gülerek şöyle dedi;

"— Ben Rusyaya hazır elbise dükkânı açmak için değil, ihtilâl yapmak için gidiyorum.."

Lenin Petroraddaki kız kardeşine, askerî sansürden de geçen bir telgrafla gelişini bildirdi: "16 Nisan Pazartesi akşamı geliyoruz. Pravdaya haber veriniz = Ulianof "

Leninin bolşevik arkadaşları süratle harekete geçtiler. Kızkardeşî Mariya Ulianova, Karnenef ve Aleksandra Kolontay liderlerini karşılamak üzere fin hududuna hareket ettiler. Petrograd Sovyeti üç gün önce Plekhanofu karşılamak için olduğu kadar hevesli değildi. Lenine sadece bir temsilciler heyetinin karşılayıcı gönderilmesini karar altına aldı. Ama başlarında Stalin, Molotof, Aliluyef bulunan bolşevikler istasyonda tam kadro hazırdılar ve kalabalık toplamaya muvaffak olmuşlardı. Yüzlerce kızıl bayrak ellerdeydi. Bir askeri kıta ve bando getirilmişti. Zırhlı otomobiller etrafı kuşatmışlardı. Tren istasyona girdiğinde büyük bir uğultu garı kapladı. Leninin kolları çiçekle doluydu. Bando, La Marseillaise'i çaldı. Bolşevik lider şeref salonuna alındı.

Şeref salonunda Sovyet adına Çkeidze Lenini selâmladı:

"— Lenin yoldaş Petrograd Sovyeti adına, işçi ve asker milletvekilleri adına, bütün İhtilâl adına size Rusyaya hoşgeldiniz derim. Şu anda eminim ki hepimizin görevi, İhtilâlci demokrasimizin görevi bu ihtilâlimizi iç ve dış tüm düşmanlarımıza karşı savunmaktır: Yapılacak iş bölmek değil, saflarımızı sıkılaştırmaktır. Eminiz ki siz de bizimle birlikte bu yönde çalışacaksiniz.."

Vladimir İliçin cevabı bambaşka bir tonda oldu. Onun demokrasiyi umursadığı yoktu. Şöyle dedi:

"— Sevgili yoldaşlar, askerler, bahriyeliler ve işçiler! Sizlerin şahıslarınızda muzaffer rus ihtilâlini ve dünya proleter ordusunun öncüleri olarak bizzat sizleri selâmlamakla bahtiyarım. Emperyalizmin çıkardığı bu savaş bütün Avrupada sivil harbin başlangıcını teşkil etmektedir. Karl Liebknecht'in çağırışına uyarak Avrupa halklarının silâhlarını kendi kapitalist sömürücülerine karşı çevirecekleri gün yakındır. Dünya sosyalist ihtilâlinin şafağı sokmuştur. Almanyada her şey kaynamaktadır. Gerçekleştirdiğiniz ihtilâl yeni bir devrin eşiğini

teşkil etmiş ve onun temel taşını koymuştur. Yaşasın sosyalist dünya ihtilâli!"

Dışarda halk heyecan ve coşkun» luk içindedir. Lenin kendisi için hazırlanmış olan otomobile binmedi. Bir sıçrayışta bir zırhlı arabanın üstüne çıktı, sırtını onun kulesine, kollarım da makineli tüfeklerine dayadı. Plekhanoftan bambaşka bir hava içinde şehre girdi. Zırhlı araba kalabalıktan metre metre ilerliyor, her köşede duruyor, Lenin orada birikmiş olanlara hitap ediyordu.

Bolşeviklerin, lideri doğruca Sovyetin bulunduğu saraya değil, partisinin yeni merkezine gitmeyi arzuladı. Burası, II. Nikolanın güzel balerin Kşesinskayaya hediye ettiği saraydı.

Orada Lenin, partisinin yöneticileriyle, iki saat süren bir toplantı yaptı ve teşhislerini koydu. Lenine göre kütleler partiden dana solda, parti ise kendi idarecilerinden daha soldaydı. Bir ayarlama yapmak, partiyi, kütlelerin temayülüne getirmek lâzımdı.

Bolşevik lider daha sonra ikiyüz kadar bolşeviğe hitaben fikirlerini tam bir açıklıkla söyledi:

"— Emperyalist savaş ancak bir sivil harple sona erecektir. Sovyetin barış politikası gülünçtür. Sovyetin başında bulunan Tseterelli, Çkeidze gibi ihtilâlciler birer bozguncudurlar. Bizim parlamenter bir cumhuriyete veya bir burjuva demokrasisine ihtiyacımız yoktur. Bir azınlık olarak kalalım. Anlatalım, ışık tutalım, ikna edelim.."

Dışarda askerler ve işçiler tezahürat yapıyorlar, Lenini istiyorlardı. Lenin balkona çıktı. Oradan "der-, hal barış" teması üzerinde tekrar konuştu. Derhal barış yapılmalı, derhal proletaryanın diktatörlüğü kurulmalı, burjuvalarla bütün münasebet derhal kesilmeliydi. Bolşevik İhtilâlinin lideri o balkondan Ekim İhtilâlinin parolası olacak cümleyi sarf etti: "Bütün kudret sovyellere!"'

Lenin geceyi kızkardeşinin evin de tamamladı. Zaten gösteriler sona erdiğinde sabah olmak üzereydi. Bolşevik liderin ertesi gün ilk işi mezarlığa gidip annesinin ve genç kızkardeşinin mezarlarını ziyaret etmek oldu.

"Bütün kudret Sovyetlere!"

Lenini mezarlık dönüşü Petrograd Sovyeti bekliyordu. Çetin imtihanını orada verecekti. Sovyetin üyeleri henüz, bolşevik liderin kendi partisinin idarecilerine söylediklerini tam manasıyla bilmiyorlardı. Lenine söz, bir saat için verildi ve Lenin orada cümlelerinin üzerine basa basa, "r" harflerini ağızında yuvarlayarak, ciddi bir eda içinde bombasını patlattı. Partisindeki konuşmasında olduğu kadar sert değildi ama konuşmasının esası aynıydı: Burjuvazinin tam imhası, bir Sovyetler hükümetinin bugünkü hükümetin yerine kurulması!

Leninin istediği, teşkili bu kadar zor olmuş bulunan ve Sovyetteki menşevik ve İhtilâlci' Sosyalist çoğunluk tarafından desteklenen Geçici Hükümetin düşürülmesiydi. Teklif büyük ve .gürültülü protestolarla karşılandı. Lenin tam bir avına gayretin içindeydi. Taraftarları bile kendisini alkışlamaya cesaret edemediler. Gündem altüst olmuştu. Sovyetin bütün liderleri teker teker kürsüye geldiler ve Leninin aşırılığını takbih ettiler. Lenin savaş sloganım, "Bütün kudret Sovyetlere!" sözünü sarfettiğinde herkes "Bu adam çıldırmış! Delilik bu.." diye bağırmaya başladı.

Ines Armand Bolşevik İhtilâlinin renkli simalarından biridir. Ines bir Fransız kızıdır. Rusyaya tesadüfen gelmiş, orada marksist fikirlere kapılmış, bu fikirler uğranda Çarlık rejiminde savaşmış, hapsedilmiş, sürgüne gönderilmiş, İsviçreye kaçmış, en sonda Leninle birlikte Rusyaya dönmüştür. 1920'de ölen Ines Kremline gömülmüştür.

II. Nikola da, burjuvalar kendisinden bir anayasa istediklerinde bunun bir delilik olduğunu söylememiş miydi?

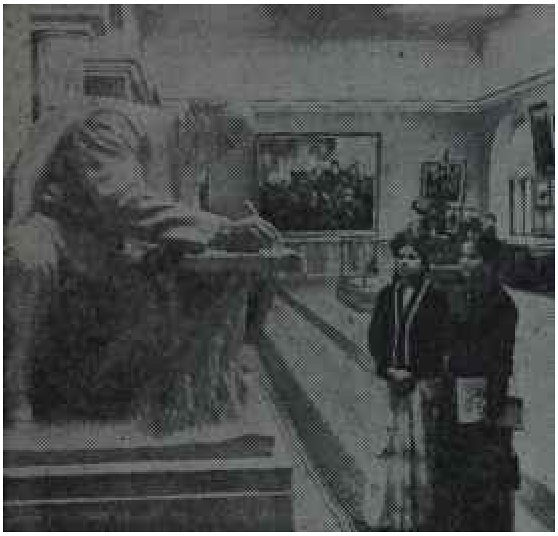
Akşam Vladimir İliç, yânında Zinoviyef bulunduğu halde tenhalaşmış Sovyetin Yönetim Kuruluna geldi. Talep ettiği, kurşun mühürlü trenle gelenlerin sayısında alman harp esirinin serbest bırakılmasıydı.

Yönetim Kurulu bu arzuyu reddetti.

Fakat bir yandan halktaki derhal barış arzusu, diğer taraftan Hükümetin hiç bir ciddi işe el atamaması ve bir takım mânâsız teferruatla uğraşması Leninin itibarını yükseltir, kendisine taraftarlar çekerken yeni rejimin de itibarını azaltıyordu. Leninin harp konusundaki çıkışı Dışişleri Bakanı Milyukofu Müttefiklerle gizli pazarlığa mecbur etti. Milyukof batılı elçilerle görüşmeler yaptı. Onlara "rus milletinin harbi zaferle bitirmek arzusu"'hakkında kesin talimat verdi! Pazarlığın esası şuydu: Milyukof bunun karşılığında Boğazların Rusyaya verilmesini istiyordu- Müttefikler derhal kabul ettiler. Rusya harpten çekilmesin diye Milyukof gökteki ayı istese vaad edeceklerdi.

Ancak Milyukofun bu teşebbüsleri bir Bakan arkadaşının '"kalleşlik"ine uğradı. Gözü tam iktidarda olan Kerenski sırrı açıkladı. 1 Mayısta, Çalışma Bayramı kutlanırken çok sayıda asker ve işçi Mari Sarayınjn önüne gitti, Hükümeti yuhaladı, aleyhte tezahürat yaptı. Petrograd tekrar karıştı.

O gün Plekhanof -hastahaneden yeni çıkmıştı- Kışlık Sarayın önünde bir toplantıda konuşacaktı. Bolşevikler kendisini konuşturmadılar. "Rus marksizminin babası" ihtilâlin âkibeti konusunda son derece karamsardı. General Kornilof halkın bir gösteri mahiyetinde Kışlık Sarayı işgal edivermesinden çekinerek birliklerini seferber etti, vaziyet aldı. Fakat Sovyet bu tedbirleri tasvip etmedi: Asayişten sorumlu olan kendisiydi. Kornilofa ne oluyordu? Şehrin orasında burasında ateş teati edildi.

Leninin bu fotoğrafı da bu heykellerin konusunu teşkil etmiştir. Rusyaya dönmesini takiben Bolşevik İhtilâlinin lideri hep konuşmuş, hep yazmış, kütleleri kendi fikirleri yönünde geliştirmiş, bilinçlendirmiştir. Bolşevik İhtilâline "Lenin diye bir adamın şahsî eseri" demek hiç yanıltıcı olmayacaktır. Lenin olmasaydı, Rus İhtilâli başka şekilde gelişirdi.

Mukabil taarruz

Lenin kendi militanlarını, propagandacılarını kışlalara göndermişti bile. Bunlar askerlere harp etmemelerini, cephelerde düşman askerleriyle burjuvalara karşı elbirliği yapmalarını tavsiye ediyorlardı. Karşı ihtilâl hazırlığı başlamıştı. Bolşeviklere mukabil sonuna kadar harp taraflısı olan öğrenciler, harp yaralıları da geçitler tertiplediler. Yaralılar:

"— Yaralarımızın hakkı zafere kadar harptir. Lenin tevkif edilsin.." diye bağırıyorlardı.

Bunlar Sovyetin önüne geldiler. gösterilerine orada devam ettiler-içeri de girdiler. Kendilerini Sovyetin harp taraflısı liderleri, Tseretelli, Skobolef ve Rodzianko karşıladılar. Rodzianko dedi ki:

"— Kesin zafer kazanılmadan savaşa son vermek için hiç bir teşebbüs yapılmayacaktır.."

Nümayişçiler Sovyete, Geçici Hükümete güvenlerini, bağlılıklarını belirterek dağıldılar, Fakat burjuva İktidarı anlamıştı ki Leninin kuvvetlerine karşı rejimin hayatının korunması ancak bir .müttefik bulmakla kabildir. Ortada ise bir tek müttefik vardır: Ordu. Orduyu bolşeviklerin tesirinden mutlaka kurtarmak ve rejimin itaatli hizmetkârı haline getirmek lâzımdır.

Leninin bolşeviklerine karşı Rusyanın çeşitli "kuvvetleri bir ortak cephe teşkil ettiler. Bu cepheye çarlık devrinin muhafazakârları ye gericileri, yeni kudretin .sahibi burjuvazinin zengin temsilcileri, muhteris generaller, iş adamları, menşevikler, aydınlar, demokratik sosyalistler dahildi. Kemiyet olarak, tabiî, kuvvetli görünenler onlardı. Fakat bunlar kendi aralarında kıskançlıklarla, çatışan veya çelişen menfaatlerle, dar görüşlülüklerle, görüş ayrılıklanyla birbirlerini yerler ve birbirlerine karşı hiç bir güven hissi duymazken Leninin bolşevikleri tam bir tesanüt içindeydiler. Onlar, sanki bir tek adammış gibi davranıyorlar, birbirlerini tutuyorlar, bir havayı hep birlikte yaratıyorlardı.

Hükümet, Sovyette gayrımemnun bırakmamayı da akıllılık saydı. Milyukofun manevralarının açığa çıkması Dışişleri Bakanım İstifaya mecbur etmişti. Harbiye Bakam da yerini boşalttı. Bu sandalyalar "muhalif gruplar'ın temsilcilerine verildi. Bunlar Sovyetin üyeleriydi. Tabii bolşevikler paya katılmadılar. Böylece memleketteki Ana Muhalefet, kendiliğinden, bolşevikler oluyordu. Hattâ, Dumaya karşı kurulmuş Sovyetin içinde bile. Ellerindeki bayrak da "derhal barış" idi ve Rusyada Öteki sınıflar bunun önemini, kütleler üzerindeki büyüleyici tesirini göremiyor, farkedemiyorlardı. Bolşevik olmayan çok kimse, derhal barış istediklerinden -tabii dar bir görüşle- Leninin tarafım tutuyorlardı.

Burada Leninin aleyhtarları bir taktik hatası daha yaptılar: Bolşevik lidere karşı sağcı basında şahsi hücumlara geçildi. Vladimir İliçin özel hayatı mikroskop altına konuldu. Her şey bir tenkit konusuydu: Lenin, Sibiryadaki sürgününde fazla rahat etmişti; Krupskaya ile bir kilisede evlenmişti; muhalefetini İsviçrenin göllerinin kenarından, kendisini tehlikeye sokmaksızın yapmıştı; hayat düzeni harbin başlamasıyla beraber iyileşmiş, refaha kavuşmuştu; düşmanın casuslarıyla Zürihte işbirliği yapmıştı; Almanya kendi hudutları içinde Leninin,seyahatine Lenin bir alman ajanı olduğu için müsaade etmişti.

Lenin.. Lenin.. Lenin..

Bu kampanya Lehini Rusyanın en meşhur adamı yaptı ve tabii Leninin temsil ettiği tehlikeyi bin misli arttırdı.

Gelecek Yazı

Açık çatışmalar başlıyor